

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Op weg naar effectieve schuldhulp

Kosten en baten van schuldhulpverlening

Voorwoord

De schuldhulpverlening is flink in beweging. Door de economische crisis raken meer mensen in financiële problemen en veranderen aard en omvang van de schulden. Schuldhulpverlening wordt hierdoor complexer, terwijl de uitvoering vaak beter kan en gemeenten naar verwachting de komende jaren over minder middelen beschikken. Zij staan voor de uitdaging om meer te doen met minder.

Schulden zijn de afgelopen jaren hoger geworden en het aantal schuldeisers per schuldenaar is gestegen. Waren het voorheen vooral mensen met lage inkomens of een uitkering die tot de risicogroep behoorden, nu treft het ook hogere inkomensgroepen waarin mensen hun baan verliezen terwijl ze een hoge hypotheek hebben. Omdat meer dan 20% van de schuldenaren ouders met kinderen zijn, is de kans op sociale uitsluiting van kinderen groter geworden. Daar komt bij dat uit onderzoek is gebleken dat de uitvoering van schuldhulpverlening in veel gevallen voor verbetering vatbaar is. Al met al reden genoeg om schuldhulpverlening effectiever te maken. Tegen deze achtergrond is het wetsvoorstel gemeentelijke schuldhulpverlening ingediend. Het wetsvoorstel omschrijft 'wat' gemeenten moeten realiseren, maar niet 'hoe': het laat de vaststelling en de uitvoering van lokaal beleid over aan gemeenten. Zij zijn regisseur van het beleid en bepalen met ketenpartners wie welke rol heeft in de uitvoering. Om schuldhulpverlening effectiever te maken is het programma 'Op weg naar effectieve schuldhulp' gestart. In het programma werken Nibud, VNG, Divosa, MO-groep, NVVK, Wijzer in geldzaken en SZW samen. Deze organisaties vertegenwoordigen het brede werkveld van gemeentelijke schuldhulpverlening. Het programma wil gemeenten en haar partners ondersteunen bij het ontwikkelen, vaststellen, uitvoeren en bijstellen van beleid. Daarvoor zijn onder meer handreikingen en onderzoeken beschikbaar. Het programma 'Op weg naar effectieve schuldhulp' brengt alle producten en activiteiten en verdere relevante informatie voor gemeenten en haar partners over schuldhulpverlening bij elkaar op de portal www.effectieveschuldhulp.nl. In de maandelijkse nieuwsbrief is ruimte voor opinie, inspiratie en nieuws rondom effectievere schuldhulpverlening en de voortgang van de behandeling van het wetsvoorstel. U kunt zich abonneren via de portal.

Auteurs

Leo Aarts (APE)
Karlien Douma (APE)
Rafiq Frierson (APE)
Carlien Schrijvershof (APE)
Martijn Schut (Stimulansz)

Opmaak

Osage, Utrecht

Copyright

© 2011 Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE)
Website: www.ape.nl
Omslag: Brordus Bunder, Amsterdam

© Aarts De Jong Wilms Goudriaan Public Economics bv (APE)

Onderzoek in opdracht van ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Den Haag, juli 2011

Ape rapport nr. 867

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toe-stemming.

Inhoud

	Voorwoord	2
	Samenvatting en conclusies	5
	Doel en aanpak van het onderzoek	5
	Theoretisch kader	5
	Conclusies	6
1	Inleiding	9
	1.1 Aanleiding	9
	1.2 Doel en vraagstelling	9
	1.3 Aanpak	9
	1.4 Opbouw van de rapportage	11
2	Integrale schuldhulpverlening in de praktijk	13
	2.1 Betrokken partijen	13
	2.2 Activiteiten	13
3	Theoretisch kader	16
	3.1 Risicogroep	16
	3.2 Verschillen in bereik en effectiviteit van schuldhulpverlening	17
	3.3 Risicoladder	18
	3.4 Kostenraming	19
	3.5 Effecten	21
	3.6 Scenarioanalyse	22
4	Kosten en baten van schuldhulpverlening	25
	4.1 Inleiding	25
	4.2 Kosten in uitgangssituatie	25
	4.3 De baten van schuldhulpverlening	25
	4.3.1 Alternatieve scenario's	25
	4.3.2 Scenario analyses	26
7	Literatuurlijst	34
	Betrokken partijen	35
	Bronnenbijlage	36
	Handleiding tool	46

7090

380. 93

6711. 97

175 -

6536. 97

1611. -

4925. 97

3581. 47

344. 50

35 02

1309. 48

8000 -

6309. 48

104 -

of Acco

Samenvatting en conclusies

Doel en aanpak van het onderzoek

Gemeenten staan voor de uitdaging om een beleid voor integrale schuldhulpverlening te ontwikkelen en implementeren, dat is afgestemd op de lokale en regionale situatie. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) wil gemeenten daarvoor faciliteren, onder meer door de integrale kosten en baten van gemeentelijke schuldhulpverlening in kaart te brengen. Het inzicht in de kosten en baten, moet gemeenten handvatten geven om het eigen beleid te onderbouwen en de integrale schuldhulpverlening vorm te geven.

Voor dit doel is een rekenmodel ontwikkeld dat is opgebouwd en ingevuld aan de hand van de volgende vragen:

- Wat is de omvang van de schuldrisicogroep (het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld)?
- Hoe is deze risicogroep opgebouwd (de feitelijke aantallen huishoudens in de risicogroep met, en zonder problematische schuld)?
- Welke sectoren en partijen ondervinden gevolgen van problematische schulden en wat zijn de kosten daarvan?
- Hoeveel huishoudens met een problematische schuld worden door de schuldhulpverlening bereikt en welke producten en diensten worden aan hen aangeboden?
- Wat zijn de effecten hiervan op de samenstelling van de risicogroep (daalt het aantal huishoudens met een problematische schuld)?

Theoretisch kader

Het ontwikkelde theoretisch kader gaat uit van de gedachte dat schuldhulpverlening in een gemeente effectiever is naarmate er minder huishoudens kampen met een problematische schuld. Voor een reëel beeld van de toegevoegde waarde van de schuldhulpverlening is het nodig om het feitelijke aantal gevallen van problematische schuld te relateren aan het aantal huishoudens in die gemeente dat, gelet op de bevolkingskenmerken, met een verhoogd risico van een problematische schuld. Dat wordt de schuldrisicogroep genoemd. De omvang daarvan varieert per gemeente en staat los van de inspanningen op het terrein van schuldhulpverlening.

Niet iedereen binnen de risicogroep heeft daadwerkelijk een schuld. En niet iedere schuld is even problematisch. Om differentiatie binnen de schuldrisicogroep aan te brengen werken we met de onderstaande risicoladder. De verdeling over de treden is gebaseerd op het Nederlands gemiddelde.

Schuldhulpverlening in een gemeente is maximaal effectief als zoveel mogelijk huishoudens in de risicogroep zo laag mogelijk op de ladder staan (richting trede nul).

Naast de gemeenten zijn er andere partijen die gevolgen ondervinden van schuldenproblematiek. Het model onderscheidt naast de gemeentelijke partijen (sociale dienst, maatschappelijke opvang), de crediteuren en de overige maatschappij. Het model onderscheidt kosten die direct gerelateerd zijn aan

Stap 1

Literatuur onderzoek

Stap 2

Data analyse

Stap 3

Interviews

Stap 4

Validatie resultaten

Schema 0.1

Het rekenmodel en de daarop gebaseerde rekentool is in verschillende stappen opgebouwd.

	0	Geen problematische schuld(en)	26,4%
Problematische schuld	1	Lichte problematische schuld(en)	49,6%
	2	Zware problematische schuld(en)	12,4%
	3	Structureel zware problematische schuld(en)	11,6%

Schema 0.2

Verdeling van huishoudens met een risico op problematische schulden op de risicoladder

de schuldhulpverlening en aan de preventie van schuldproblematiek (directe kosten) en kosten die veroorzaakt worden door het bestaan van problematische schulden (zoals onbetaalde rekeningen, sociale uitkeringen en gedeerd nationaal product BBP).

Een verandering van de inzet van schuldhulpverleningsinstrumenten heeft een effect op de verdeling van de risicogroep over de treden van de risicoladder. Het model brengt per instrument de effecten in kaart. Het model onderscheidt daarbij twee type effecten:

- Een *saneringseffect*, dat is het effect in termen van het oplossen van de problematische schuldproblematiek.
  - Een *duureffect*, dat is het effect op de duur van de periode dat de cliënt vrij blijft van problematische schulden nadat de initiële problematische schuld is opgelost.
- De kosten en baten van schuldhulpverlening worden zichtbaar in scenario-analyses. Daarin wordt gekeken wat er gebeurt met de kosten (directe kosten en indirecte kosten) en met de kostenverdeling over de betrokken partijen, bij veranderingen in de schuldhulpverlening.

Conclusies

1. Een schuldrisicogroep van 10.000 huishoudens waarvan 26,4% geen problematische schulden heeft (trede 0), 49,6% lichte problematische schulden (trede 1), 12,4% zware problematische schulden (trede 2) en 11,6% structureel zware problematische schulden (trede 3), genereert schuldgerelateerde kosten van in totaal € 1,038 mrd. Dat is € 103.787 per huishouden in de schuldrisicogroep. Dit bedrag omvat alle kosten, zowel de kosten van schuldhulpverlening als de kostenposten die door

het bestaan van schuldproblematiek worden beïnvloed.

De kosten zijn berekend voor het huidige cohort, over een periode van 10 jaar.

2. Meer dan de helft van deze kosten (52%) komt ten laste van de gemeente, 2% (€ 19 mln.) komt ten laste van crediteuren en 47% komt ten laste van de rest van de maatschappij.
3. Minder dan 1% (€ 7,04 mln.) van de totale kosten heeft betrekking op de directe kosten (de uitvoeringskosten van de schuldhulpverlening en de kosten van preventie). De rest van de kosten betreft posten die geraakt worden door de schuldproblematiek, zoals WWB-uitkeringen, kosten van huisuitzettingen en gedeerde bijdrage op het BBP (dit wil overigens niet zeggen dat ze daardoor volledig bepaald worden).
4. Gemiddeld over heel Nederland bereikt de schuldhulpverlening 24% van de huishoudens met een problematische schuld. Vergroting van het bereik met 3 procentpunten tot 27% leidt tot een stijging van de directe kosten. De indirecte kosten dalen. Per saldo leidt vergroting van het bereik tot baten ter grootte van € 1.290 per extra bereikte cliënt (uitgaand van de gemiddelde Nederlandse situatie).
5. De netto-effecten verschillen per sector. De gemeente realiseert een voordeel van € 862 per extra bereikte cliënt omdat tegenover een flinke stijging van de uitvoeringskosten in de schuldhulpverlening, een nog grotere daling staat van de kosten van de sociale dienst. Het netto-effect voor de gezamenlijke crediteuren is negatief: -€ 750 per extra bereikte cliënt. De crediteuren hebben weliswaar een voordeel omdat het bedrag aan niet betaalde rekeningen met € 1.056 per extra bereikte cliënt afneemt, maar als door de uitbreiding van het bereik neemt het aantal WSNP-trajecten toe, komen de kosten van de bewindvoering uit de boedel van de schuldenaren ten laste van minder over voor de crediteuren. De rest

van de maatschappij gaat er het meest op vooruit: per saldo € 1.178 per extra bereikte cliënt. Weliswaar nemen de kosten bij de rechtbanken toe vanwege het grotere aantal WSNP-trajecten, maar maatschappelijk gezien wordt er belangrijke winst geboekt omdat de vermindering van het aantal huishoudens met problematische schuld leidt tot extra nationaal product (BBP) omdat het ziekteverzuim en de werkloosheid afnemen.

6. Een verhoging van de effectiviteit van de schuldhulpverleningsinstrumenten met 5 procentpunten - dus van de 100 bereikte cliënten wordt gemiddeld bij 30 de schuld opgelost, in plaats van 25 nu - leidt tot netto baten ter hoogte van € 152 per bereikte cliënt. Bijna de helft van dit voordeel (49%) slaat neer bij de gemeente, 18% van het voordeel is voor de gezamenlijke crediteuren en 33% komt ten goede aan de rest van de maatschappij omdat huishoudens zonder problematische schulden meer bijdragen aan het nationaal product.
7. Het onderzoek heeft een rekentool opgeleverd waarmee met behulp van scenarioanalyses kan worden berekend in welke mate de kosten van bijvoorbeeld een intensivering van de inzet van een of meer hulpverleningsinstrumenten, worden gecompenseerd door lagere schades in termen van bijvoorbeeld sociale uitkeringen, onbetaalde rekeningen, huisuitzettingen etc. Talloze scenario's zijn denkbaar en kunnen worden doorgerekend. Het is ook mogelijk om de effecten van de extra inzet van preventiemaatregelen door derde partijen zoals woningbouwcorporaties en energiebedrijven door te rekenen. In principe kunnen ook de effecten van verbeteringen van de effectiviteit van de schuldhulpverleningsinstrumenten worden berekend.

© BCE ECB EZB EKT EKP 2002

© BCE ECB EZB EKT EKP 2002

© BCE ECB EZB EKT EKP 2002

VALID UNTIL 31/12/2002

20

10

5

EURO EYPO

EURO EYPO

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

Momenteel leidt schuldhulpverlening gemiddeld in ongeveer een kwart van de gevallen tot een oplossing, met grote resultaatverschillen tussen gemeenten.¹ Ondertussen neemt het aantal beroepen op de schuldhulpverlening toe. In 2009 waren er zelfs meer mensen met financiële problemen dan ooit tevoren.² Het wetsvoorstel voor de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, dat onlangs door de Tweede Kamer is aangenomen en momenteel ter goedkeuring bij de Eerste Kamer ligt, bepaalt dat schuldhulpverlening in Nederland effectiever moet en ook kan.³ Om dit te realiseren moet de schuldhulpverlening die gemeenten aanbieden een integraal karakter hebben.

Integrale schuldhulpverlening biedt niet alleen financiële ondersteuning, maar ook bijvoorbeeld psychosociale hulp en budgetbegeleiding. Integrale dienstverlening behelst samenwerking met zowel interne als externe partijen en organisaties. Dat betekent dat er afstemming met de relevante beleids-terreinen zoals armoedebeleid, re-integratie en maatschappelijke ondersteuning plaatsvindt en de betrokken partijen (gemeenten, schuldhulpverleners en ketenpartners) gezamenlijk optrekken.

Gemeenten staan dan ook voor de uitdaging om de integrale dienstverlening te implementeren, waarvan de invulling grotendeels zal moeten afhangen van de plaatselijke of regionale situatie. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) wil gemeenten ondersteuning bieden bij de vormgeving van een schuldhulpbeleid dat voldoet aan de minimumvereisten uit het wetsvoorstel. Het ministerie heeft Aarts, de Jong, Wilms & Goudriaan Public Economics bv (APE) opdracht gegeven de kosten en baten van gemeentelijke schuldhulpverlening in kaart te brengen en gemeenten inzicht te bieden in de plaatselijke of regionale situatie. Het inzicht in de kosten en baten, moet gemeenten handvatten geven om het eigen beleid te onderbouwen en de integrale schuldhulpverlening vorm te geven.

1.2 Doel en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is tweeledig.

1. Een overzicht van de maatschappelijke kosten en baten van schuldhulpverlening.
2. Handvatten bieden om gemeenten te ondersteunen bij de politiek-bestuurlijke besluitvorming in zake integrale schuldhulpverlening en bij de vormgeving van de betrokkenheid van andere actoren.

Daarbij worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

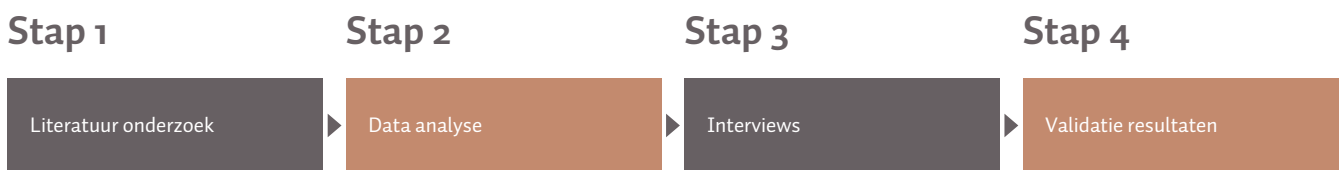
  1. Breng in beeld welke sectoren/actoren de gevolgen onderkennen van problematische schulden en de kosten daarvan:
    - a. breng in beeld welke kosten gemaakt worden in geval van problematische schulden;
    - b. breng in beeld welke kosten vermeden kunnen worden als eerder wordt ingegrepen in het ontstaan dan wel verergeren van de problemen;
    - c. breng in beeld welke baten schuldhulpverlening oplevert en waar of bij wie de baten neerslaan.
  2. Kwantificeer zo goed mogelijk de omvang van deze kosten per cliënt en maak hiervoor zoveel mogelijk gebruik van reëel bestaande gevallen, en maak de aannames daarbij zo hard mogelijk.

1.3 Aanpak

Om gemeenten inzicht te bieden in de kosten en baten van integrale schuldhulpverlening, heeft APE een rekentool ontwikkeld. Deze tool biedt het Rijk en gemeenten de mogelijkheid om de kosten van de verschillende instanties die bij integrale aanpak voor schuldenproblematiek betrokken zijn door te berekenen, evenals de baten die de verschillende beleidsvormen van schuldhulpverlening kunnen opbrengen.

De opbouw en invulling van deze rekentool is aan de hand van de volgende vragen vorm gegeven:

- Wat is de omvang van de schuldrisicogroep (het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld)?
- Hoe is deze risicogroep opgebouwd (de feitelijke aantallen huishoudens in de risicogroep met, en zonder problematische schuld)?
- Welke sectoren en partijen ondervinden gevolgen van problematische schulden en wat zijn de kosten daarvan?

Het rekenmodel en de daarop gebaseerde rekentool is in verschillende stappen opgebouwd.

- Hoeveel huishoudens met een problematische schuld worden door de schuldhulpverlening bereikt en welke producten en diensten worden aan hen aangeboden?
- Wat zijn de effecten hiervan op de samenstelling van de risicogroep (daalt het aantal huishoudens met een problematische schuld)?

De stappen worden kort toegelicht. Hoofdstuk 2 geeft een nadere toelichting op de gebruikte methodiek.

Literatuuronderzoek

Het literatuuronderzoek heeft op een aantal punten input geleverd voor deze kostenbatenanalyse:

- **Determinanten risicovolle schuld**
Op basis van bestaande literatuur is gekeken welke kenmerken zoals huishoudsamenstelling, leeftijd, opleiding etc. van invloed zijn op de kans dat een huishouden problematische schulden heeft. De kenmerken die uit de literatuur naar voren kwamen zijn vervolgens gebruikt als input voor de data analyse.
- **Producten en diensten**
Om inzicht te bieden in de maatschappelijke kosten van de integrale schuldhulpverlening zijn verschillende producten en diensten op het gebied van schuldhulpverlening geïnventariseerd. Deze inventarisatie vormde de basis voor de producten en diensten die in de rekentool zijn verwerkt.
- **Kosten en effecten**
Om een kostenbatenanalyse te maken moesten ook de kosten en effecten van de geïnventariseerde activiteiten in beeld gebracht worden. De kosten van bepaalde activiteiten zijn deels op basis van bestaand onderzoek geïnventariseerd. Over de effecten bleek weinig bestaand onderzoek voorhanden.

Data-analyse

De tweede stap van het onderzoek naar de kosten en baten van schuldhulpverlening bestond uit het afbakenen van de groep die een verhoogde kans heeft op problematische schulden. Op basis van de kenmerken die uit het literatuuronderzoek naar voren kwamen is per gemeente een inschatting gemaakt van het aantal huishoudens met een verhoogd risico op problematische schulden; de schuldrisicogroep. Daarbij is gebruikgemaakt van data uit de jaren 2007-2009 van het DNB Household Survey van Centerdata. Per gemeente is het aantal huishoudens in de schuldrisicogroep (dus met een verhoogd risico op een problematische schuld) vergeleken met een *objectieve* indicator voor de werkelijke verspreiding van problematische schulden, namelijk het aantal huishoudens met betalingsachterstanden bij energieleveranciers. Deze gegevens zijn door Energie Data Services Nederland (EDSN) ter beschikking gesteld voor dit onderzoek. De vergelijking geeft een indicatie van de verschillen tussen gemeenten in het bereik en de effectiviteit van de schuldhulpverlening. Als in een gemeente het aantal betalingsachterstanden relatief laag is – vergeleken met het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld – dan is dat een indicatie dat het bereik en de effectiviteit van de schuldhulpverlening in die gemeente groter is dan gemiddeld. Verder vormden data van het platform Schuldhulpverlening en het formatiecalculatie model van Stimulansz een belangrijke bron voor het inzichtelijk maken van de inzet en kosten van schuldhulpverleningsactiviteiten.

Interviews

De gegevens uit het literatuuronderzoek en de data-analyse zijn verder aangevuld en gevalideerd met informatie uit interviews met stakeholders als gemeenten, schuldhulp-

verleningsinstanties, woningbouwverenigingen en energiemaatschappijen.

Validatie van uitkomsten rekentool

De informatie uit het literatuuronderzoek, de data-analyse en de interviews is verwerkt in de rekentool. Met deze tool is de kosten-batenanalyse uitgevoerd. De bevindingen uit ons onderzoek zijn een aantal keer getoetst in workshops met gemeenten en een schuldhulpverleningsinstantie. Successieve versies van de rekentool zijn gepresenteerd en besproken met de klankbordgroep.

1.4 Opbouw van de rapportage

In hoofdstuk 2 wordt een beschrijving gegeven van de integrale schuldhulpverlening in de praktijk, waaruit blijkt welke partijen betrokken (kunnen) zijn bij de hulpverlening in een gemeente. Ook het proces van schuldhulpverlening met de verschillende diensten en producten worden beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 het theoretische kader van de rekentool beschreven. Per stap wordt uitgelegd hoe de informatie is verzameld en de afbakening is bepaald. Hoofdstuk 4 beschrijft vervolgens de maatschappelijke kosten en baten van Nederland. De berekeningen worden in een drietal scenario's weergegeven.

- 1 MDO, SWD & VKB (2007) - Maatschappelijk rendement Integrale schuldhulpverlening.
- 2 NVVK (2009) Jaarverslag 2009: Hulp onder druk. Schuldhulpverlening ten tijde van economische crisis.
- 3 Memorie van Toelichting Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32 291 – 3.

2

Integrale schuldhulpverlening in de praktijk

2.1 Betrokken partijen

Problematische schulden worden vaak niet alleen veroorzaakt door financiële problemen, maar ook bijvoorbeeld psychische of culturele problemen spelen vaak een rol. Zo kan een beperktere toegang tot de arbeidsmarkt door bijvoorbeeld ziekte of taalachterstand tot problematische schulden leiden. Maar andersom kunnen problematische schulden ook psychosociale problemen veroorzaken. Het doel van integrale schuldhulpverlening, zoals is beschreven in het wetsvoorstel, is het wegnemen van de oorzaken en omstandigheden die het oplossen van problematische schulden in de weg staan. Dit is essentieel om schuldenproblematiek structureel op te lossen. Schuldhulpverlening met een integraal karakter is bovendien van belang voor zowel cliënten, schuldhulpverleners als crediteuren.⁴ Indien bijvoorbeeld een huisuitzetting door samenwerking tussen gemeente en de woningcorporatie kan worden voorkomen, levert dit (op termijn) voor alle partijen (financiële) voordelen op.

Idealiter wordt een integraal schuldhulpverleningstraject ingevuld op basis van de individuele omstandigheden en problemen. Zoals omschreven in de nieuwe wet heeft de gemeente de regie over het traject en coördineert zij de samenwerking tussen de verschillende organisaties. Het integrale karakter van de schuldhulpverlening blijkt niet alleen uit de samenwerking met externe organisaties, maar ook uit de betrokkenheid bij schuldhulpverleningstrajecten van andere gemeentelijke diensten, bijvoorbeeld op het terrein van werk en bijstand en maatschappelijke ondersteuning, afhankelijk van de problematiek. Door de samenwerking en de afstemming met andere organisaties en afdelingen wint de schuldhulpverlening aan effectiviteit.

Tijdens de integrale intake wordt een schatting gemaakt van de financiële situatie en de eventuele samenhang met immateriële problemen. Naast een schuldregeling en budgetbegeleiding wordt vervolgens (indien gewenst) ook overige hulp ingeschakeld. Zo kan bij een dreigende huisuitzetting contact worden gezocht met de woningcorporaties, hetzelfde geldt voor afsluitingen door energiebedrijven. Ook kunnen bijvoorbeeld kredietbanken en andere schuldregelende organisaties een rol spelen bij het opstellen van een betalingsplan. Verder kan samenwerking met maatschappelijke opvang, verslavingszorg, GGZ, reclassering leiden tot effectievere en meer structurele schuldhulp. Eerste vereiste voor een succesvol

integraal schuldhulpverleningstraject is echter de medewerking van de schuldenaar zelf⁵.

2.2 Activiteiten

De feitelijke schuldhulpverlening bestaat uit verschillende stappen en onderdelen. In het onderzoek zijn de onderstaande onderdelen geanalyseerd en vervolgens in de rekentool verwerkt. Hieronder wordt per onderdeel beschreven om welke activiteiten het gaat.⁶

Aanmelding en intake (inclusief plan van aanpak)

De aanmelding en intake zijn bedoeld om een indruk te krijgen van de geldzorgen, hiervoor worden alle benodigde (financiële) gegevens verzameld. Doel van de intake is ook om de zelfredzaamheid van de cliënt te toetsen. Daarnaast ontvangt de klant tijdens dit onderdeel informatie over schuldbemiddelingen en armoederegelingen. Vervolgens wordt bepaald of de cliënt in aanmerking komt voor schuldhulpverlening. Voor de oplossing van de (geld) problemen wordt een plan van aanpak opgesteld. Dit plan wordt ondertekend door de cliënt. Als de cliënt niet wil tekenen, stopt de hulpverlening.

Informatie en advies (zonder feitelijk traject)

Dit onderdeel is bedoeld voor cliënten bij wie met informatie en advies financieel evenwicht kan worden bereikt, zonder beroep te doen op herfinanciering of een regeling voor schuldhulpverlening. De advisering betreft bijvoorbeeld het ordenen van de huishoudelijke financiële administratie, het geven van geld besparende tips en eventueel de doorverwijzingen naar derden. Informatie en advies is gericht op de oplossing van relatief lichte problematiek, ook om zo erger te voorkomen.

Crisisinterventie

De crisisinterventie is bedoeld om een financiële crisis af te wenden. Hiervoor moet de schuldhulpverlener over een machtiging van de cliënt beschikken waarmee de SHV-organisatie maatregelen kan nemen zoals het maken van afspraken met lokale woningcorporaties, leveranciers van gas en water en zorgverzekeraars.

Budgetbeheer

Indien het nodig wordt geacht dat het financiële beheer geheel of gedeeltelijk moet worden overgenomen, komt de cliënt tijdelijk onder budgetbeheer te vallen. Dit heeft minimaal betrekking op de huur/hypotheek, nutsvoorzieningen en wettelijk verplichte verzekeringen en, afhankelijk van de zwaarte, ook op overige uitgaven. Het budgetbeheer is altijd tijdelijk van aard.

Beschermingsbewind

In geval van lichamelijke of geestelijke beperkingen kan de kantonrechter iemand onder bewind stellen en een bewindvoerder aanwijzen. De bewindvoerder neemt dan de verantwoordelijkheid over de bezittingen over en behartigt de financiële belangen waaronder ook de afhandeling van de schulden.

Budgetcoaching

Het doel van budgetcoaching is dat de cliënt zelfstandig zijn of haar financiële huishouden kan voeren. Voor de start van het coachingsprogramma wordt een overeenkomst met de cliënt afgesloten door de schuldhulpverleningsorganisatie, waarna een budgetcoachingsplan wordt opgesteld en uitgevoerd. Aan het einde van het coachingsprogramma of de cursus is de cliënt in staat de administratie te ordenen en verantwoord om te gaan met geld.

Betalingsregeling en herfinanciering

Het doel van de betalingsregeling is om 100 procent van de vorderingen (schulden) in termijnen terug te betalen. Hiervoor wordt onderhandeld met de schuldeisers. Uiteindelijk moet een overeenkomst tussen cliënt en schuldeiser worden getekend en ziet de schuldhulpverleningsorganisatie er op toe dat de cliënt zijn of haar verplichtingen nakomt. Door middel van herfinanciering kan de lastendruk van cliënten worden verminderd door vermindering van de rente of verlenging van de doorlooptijd. Dit kan via een gemeentelijke kredietbank of een reguliere bank.

Schuldregeling (minnelijke regeling)

Het doel van de minnelijke schuldregeling is het bewerkstelligen van een betalingsregeling voor de totale schuldenlast. Daar moet een akkoord met alle schuldeisers voor worden afgesloten, waarna de cliënt 3 jaar lang de schulden moet

aflossen. Na het verlopen van het traject wordt het restant van de schuld kwijtgescholden.

WSNP-verklaring

Wanneer de schuldeisers niet willen meewerken aan een schuldregeling (minnelijke regeling), kan de cliënt een verklaring Wet schuldsanering natuurlijke personen bij de rechtbank aanvragen. De schuldhulpverleningsorganisatie biedt hierbij ondersteuning en levert benodigde informatie aan.

Nazorg

Het doel van nazorg is het voorkomen van recidive, door het eerste jaar na het beëindigen van het schuldhulpverlenings-traject minimaal één maal contact op te nemen waarbij bepaald wordt of de inkomsten en uitgaven van de cliënt in evenwicht zijn.

Preventie energiebedrijven en woningbouwcorporaties

Energiebedrijven en woningbouwcorporaties zijn partijen die periodiek contact hebben met hun abonnees en huurders. Hun activiteiten op het terrein van preventie zijn primair gericht op het zeker stellen van hun inkomsten door grote betalingsachterstanden te voorkomen. Indirect dragen zij hiermee ook bij aan het voorkomen van situaties van problematische schuld. De preventiemaatregelen van partijen als energiebedrijven en woningbouwcorporaties betreffen vooral het bevorderen van automatische incasso, spoedig versturen van betalingsherinneringen, intensief klantencontact en het verstrekken van informatie over schuldhulpverlening. Woningbouwcorporaties kunnen daarnaast ter preventie een verhuurdersverklaring van de vorige verhuurder vragen. Indien deze negatief is over het betalingsgedrag van de kandidaathuurder, kan de woningcorporatie met hem of haar een gesprek aangaan gericht op het voorkomen van huurachterstanden.

4 Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening (2004) - Integrale Schuldhulpverlening: Handreiking voor gemeenten en uitvoerende organisaties.

5 Memorie van Toelichting Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32 291 – 3.

6 Formulatiecalculatiemodel Schuldhulpverlening Stimulansz (2011).

3

Theoretisch kader

Om de kosten-batenanalyse van integrale schuldhulpverlening te maken, is een rekenmodel ontwikkeld. Dit rekenmodel is vorm gegeven in een excel tool. In dit hoofdstuk beschrijven we het theoretische kader dat aan dit rekenmodel ten grondslag ligt.

3.1 Risicogroep

Ons rekenmodel start met het bepalen van de risicogroep binnen een gemeente. De risicogroep bestaat uit huishoudens die door de situatie waarin zij verkeren een verhoogd risico lopen om een problematische schuld op te bouwen. We spreken van een verhoogd risico als de modelmatig voorspelde kans op een problematische schuld hoger is dan 50%. Een schuld heet problematisch als zij de aflossingscapaciteit van het huishouden te boven gaat.

In principe telt elke gemeente een aantal huishoudens met een verhoogd risico op het ontstaan van problematische schulden. De omvang van deze groep wordt voor elke gemeente apart berekend op basis van bevolkingskenmerken. Niet alle huishoudens met een verhoogd risico hebben ook daadwerkelijk een problematische schuld. Binnen de schuldrisicogroep onderscheiden we daarom huishoudens met problematische schulden en huishoudens zonder (zie schema 3.1).

Determinanten van problematische schuld

Om de determinanten van de kans op een problematische schuld te bepalen, zijn data van het DNB Household Survey gebruikt.⁷ Om een robuust model te schatten is enquête-materiaal uit 2005, 2007 en 2009 geanalyseerd.

Het model voorspelt de kans dat een huishouden een of meer van de volgende schulden heeft:

1. krediet postorderbedrijf, winkel of andere vorm van detailhandel;
2. creditcardschulden;
3. leningen bij familie uitstaan;
4. overige leningen (banken/financieringsmaatschappijen);
5. betalingsachterstanden op huur, gas of overige rekeningen.

Uit de literatuurstudie komt naar voren dat leeftijd, opleidingsniveau, huishoudsamenstelling, woonsituatie en de werkstatus potentieel belangrijke determinanten zijn van de kans op een problematische schuld. Zo blijkt uit onderzoek van Panteia (2009) dat onder andere arbeidsongeschikten en werklozen, niet-westerse allochtonen en eenoudergezinnen een verhoogd risico hebben op problematische schulden. Onderzoek van IVA (2007) geeft aan dat eenoudergezinnen, huishoudens met een huurwoning en huishoudens met meerdere kinderen relatief vaker problematische schulden hebben.

De (multivariate) econometrische analyse van de genoemde de huishouddata van het DNB Household Survey wijst uit dat de volgende factoren elk een zelfstandige invloed hebben op de kans dat een huishouden een of meer van de hierboven genoemde schulden heeft:⁸

- leeftijd (jonger dan 40 jaar),
- huishoudsamenstelling (eenoudergezin),
- opleiding (laag opgeleid),
- type inkomen (uitkering) en
- woonsituatie (woonachtig in zeer stedelijk gebied).

Schema 3.1
Conceptueel kader opbouw risicogroep

Tabel 3.1 Risico verhogende factoren voor problematische schulden

Jonger dan 40 jaar	++
Eenoudergezin	++
Laag opgeleid	+++
Uitkering	+
Zeer stedelijk gebied	+

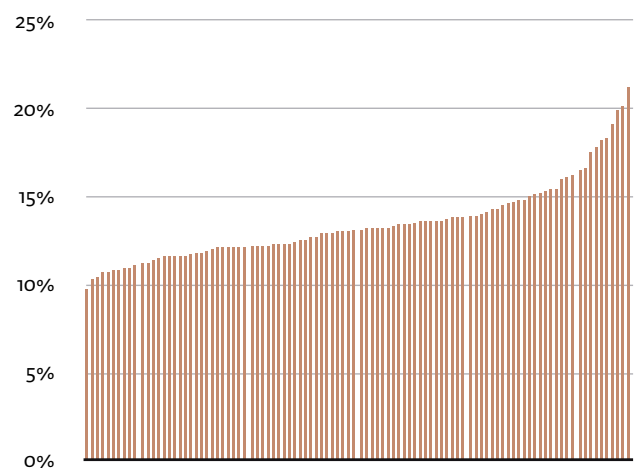
Tabel 3.1 laat zien hoe sterk het effect van de afzonderlijke factoren is. Het opleidingsniveau heeft het sterkste effect; iemand die laag opgeleid is heeft een drie keer hogere kans op een of meer van de genoemde typen schulden dan iemand die niet laag is opgeleid. Ook huishoudens jonger dan veertig jaar en eenoudergezinnen hebben een verhoogde kans op problematische schulden, voor huishoudens met deze kenmerken is de kans twee keer zo hoog. Een iets kleiner risicoverhogend effect, maar wel statistisch significant, is er voor huishoudens met een sociale uitkering en voor huishoudens woonachtig in zeer stedelijke gebieden.

Bepalen risicogroep per gemeente

De uitkomsten van het logit model stellen ons in staat om het aantal huishoudens met problematische schulden op gemeenteniveau te schatten. Dit doen we door de coëfficiënten van het schattingsmodel (= de afzonderlijke bijdragen aan het risico van de vijf bepalende factoren) te vermenigvuldigen met de mate waarin elk van die factoren voorkomt in een gemeente. De coëfficiënt van de factor eenoudergezin wordt dus vermenigvuldigd met het percentage eenoudergezinnen in een gemeente, et cetera.⁹

Omvang risicogroep per gemeente

Uit de data-analyse komt naar voren dat gemiddeld 13% van de Nederlandse huishoudens (980.000 huishoudens) een verhoogd risico heeft op problematische schulden. Uit de berekeningen op basis van de econometrisch bepaalde gewichten van de vijf determinanten van de kans op problematische schuld blijkt dat het percentage binnen de Nederlandse gemeenten varieert van 7,9% tot 21,2% van de huishoudens. Figuur 3.1 toont het percentage huishoudens met een verhoogd risico op problematische schuld voor alle gemeenten met meer dan 40.000 inwoners.

Bron: CBS DNB Household Survey, bewerking APE

Figuur 3.1

Percentage huishoudens met een verhoogd risico op problematische schulden in gemeenten met meer dan 40.000 inwoners

3.2 Verschillen in bereik en effectiviteit van schuldhulpverlening

Het ontwikkelde theoretisch kader gaat kortweg uit van de gedachte dat schuldhulpverlening in een gemeente effectiever is naarmate er minder huishoudens kampen met een problematische schuld. Voor een reëel beeld van de toegevoegde waarde van de schuldhulpverlening is het nodig om het feitelijke aantal gevallen van problematische schuld te relateren aan het aantal huishoudens in die gemeente dat, gelet op de bevolkingskenmerken, een verhoogd risico loopt op een problematische schuld. We moeten dus het feitelijke aantal

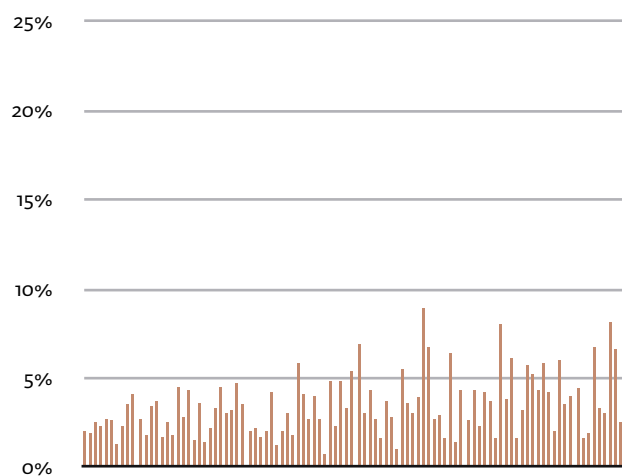
gevallen van problematische schuld vergelijken met het aantal huishoudens met een verhoogd risico. Als in een gemeente het feitelijk aantal problematische schuldgevallen in vergelijking met het aantal huishoudens met een verhoogd risico relatief laag is, dan is dat een indicatie dat het bereik en de effectiviteit van de schuldhulpverlening in die gemeente groter is dan gemiddeld.

Een praktisch probleem is dat niemand voor elke gemeente weet hoeveel huishoudens daadwerkelijk een problematische schuld hebben. In strikte zin kunnen we de bedoelde vergelijking niet maken. Dankzij de medewerking van de Nederlandse Energiebedrijven kunnen we wel per gemeente een vergelijking maken tussen het aantal huishoudens met betalingsachterstanden op de energierekening en het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld. Aangenomen dat er een sterke samenhang is tussen de aanwezigheid van een problematische schuld en die van een betalingsachterstand bij het energiebedrijf, geeft ook de beperkte vergelijking met betalingsachterstanden informatie over verschillen per gemeente in bereik en effectiviteit van de schuldhulpverlening.

Met behulp van figuur 3.2 kan worden geïllustreerd dat de verschillen aanzienlijk zijn. De figuur toont voor de gemeenten met meer dan 40.000 inwoners per gemeente het percentage huishoudens met een betaalachterstand op de energierekening. Het percentage varieert van 0,7% tot 8,9%. De figuur toont de gemeenten in de volgorde van de omvang van het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld, zoals weergegeven in figuur 3.1.

De tweede figuur maakt goed zichtbaar dat het percentage huishoudens met een daadwerkelijke betaalachterstand niet gelijk oploopt met het percentage huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld. Sommige gemeenten met een groot aantal huishoudens met een verhoogd risico (de gemeenten in de rechterhelft van de figuur) hebben verhoudingsgewijs een laag percentage huishoudens met een betalingsachterstand. En omgekeerd. Dit kan twee dingen betekenen. Het zou kunnen dat het verband tussen de aanwezigheid van een problematische schuld en een betalingsachterstand op de energierekening minder sterk is dan we hebben aangenomen. In dat geval is de vergelijking

niet erg informatief. In het andere geval geeft deze uitkomst aan dat er grote verschillen bestaan tussen gemeenten in het bereik en de effectiviteit van schuldhulpverlening. De laatste interpretatie strookt met de percepties in het veld. Voor een betere onderbouwing van deze conclusie, en ook voor een betere meting van de effectiviteit van de schuldhulpverlening per gemeente is een betere indicator voor het werkelijk voorkomen van problematische schuldgevallen wenselijk en mogelijk; bijvoorbeeld door een combinatie van gegevens van woningbouwcorporaties en andere belangrijke schuldeisers.

Bron: EDSN, bewerking APE

Figuur 3.2
Percentage huishoudens met betalingsachterstanden gas, water en licht in gemeenten met meer dan 40.000 inwoners

3.3 Risicoladder

Niet iedereen binnen de risicogroep heeft daadwerkelijk een schuld. Daarbij is bij de huishoudens die dat wel hebben de situatie niet altijd problematisch, en is er onderscheid te maken naar de ernst van de problematische schuld. Om deze differentiatie aan te brengen, werken we met een zogenaamde risicoladder. Deze risicoladder maakt binnen de risicogroep een onderverdeling naar ernst van de situatie. De ladder kent vier treden met op de onderste trede de huishoudens 'zonder

Problematische schuld	0	Geen problematische schuld(en)	26,4%
	1	Lichte problematische schuld(en)	49,6%
	2	Zware problematische schuld(en)	12,4%
	3	Structureel zware problematische schuld(en)	11,6%

Schema 3.2

Verdeling van huishoudens met een risico op problematische schulden op de risicoladder

problematische schuld' en op de bovenste trede de huishoudens met de meest problematische schulden.

Uit eerder onderzoek van Panteia blijkt dat 26% van de huishoudens met een verhoogd risico op problematische schulden geen problematische schulden heeft. Dit zijn de huishoudens op trede 0 van de risicoladder. 74% van de huishoudens met een verhoogd risico heeft daadwerkelijk *problematische schulden*. Een problematische schuldsituatie is omschreven als een situatie waarbij de schulden van een huishouden hoger zijn dan de aflossingscapaciteit.¹⁰ Dit zijn de huishoudens die op de trede één tot en met drie komen.

Het onderscheid tussen deze treden van de risicoladder maken we op basis van de door Panteia gehanteerde indicatoren:

- meer dan drie soorten achterstallige rekeningen en/of;
- achterstallige rekeningen in de categorieën hypotheek, huur, elektriciteit, gas of water, ziektekostenverzekering, bij de afbetaling van leningen en afbetalingsregelingen, en/of;
- de (totale) omvang van de achterstallige rekening(en) bedraagt meer dan € 500 en/of;
- minstens één keer per maand of meestal rood staan voor meer dan € 500 en/of;
- een creditcardschuld hebben van meer dan € 500.

Huishoudens die op trede 0 van de risicoladder staan hebben geen problematische schulden; zij voldoen dus niet aan de hiervoor gepresenteerde indicatoren. Huishoudens op trede 1 hebben lichte problematische schulden. Er is volgens ons model sprake van een lichte schuld als een huishouden aan één van de hierboven genoemde kenmerken voldoet. Zware problematische schulden (trede 2) doen zich voor als een huishouden aan 2 van de indicatoren voldoet en structureel

zware problematische schulden als er sprake is van 3 of meerdere indicatoren.

Schema 3.2 toont de opbouw van de risicoladder en geeft weer welk deel van de risicogroep op welke trede staat. Verreweg de meeste huishoudens uit de risicogroep (50%) staan op de eerste trede van de risicoladder; ze hebben lichte problematische schulden. Ruim een kwart heeft geen problematische schulden en de overige huishoudens zijn gelijkmatig verdeeld over trede twee, zware problematische schulden, en trede drie, structureel zware problematische schulden (beide 12%). De verhoudingen gelden voor de totale Nederlandse bevolking. Anders gezegd, het zijn de verhoudingen die horen bij de gemiddelde Nederlandse gemeente.

3.4 Kostenraming

Kostenposten

Binnen het ontwikkelde theoretische kader is de schuldhulpverlening in een gemeente maximaal effectief als zoveel mogelijk huishoudens in de risicogroep zo laag mogelijk op de ladder staan (richting trede nul). Om dat te bereiken kan de gemeente (of de schuldhulpverleningsinstantie) een breed pakket van producten en diensten inzetten. Naast de (gemeentelijke) schuldhulpverlening zijn er ook andere partijen die middelen in kunnen zetten om schuldproblemen op te lossen of te verminderen. We nemen daarom bijvoorbeeld ook preventieve activiteiten mee van energiebedrijven en woningcorporaties.

Indien een huishouden een problematische schuld heeft raakt dit meerdere partijen. In ons model onderscheiden we de volgende drie partijen: de gemeente, de crediteuren en de maatschappij. De kostenposten bij deze partijen staan in onderstaand schema weergegeven:

Bij alle drie de partijen zijn twee type kosten te onderscheiden; de directe uitvoeringskosten van schuldhulpverlening (inclusief kosten van WSNP) en de indirecte kosten, dat wil zeggen de schade die veroorzaakt wordt doordat huishoudens problematische schulden hebben. De directe kosten worden in bovenstaand schema in de donkerbruine vlakken weergegeven en de indirecte kosten in het lichtbruine gebied.

De kosten die bij de gemeente neerslaan, bestaan uit kosten voor schuldhulpverlening, kosten voor maatschappelijke opvang en kosten voor de sociale dienst. Uit literatuuronderzoek en data-analyse komt namelijk naar voren dat huishoudens met problematische schulden vaker een WWB-uitkering hebben en vaker gebruikmaken van maatschappelijke opvang.

De tweede partij waar kosten neerslaan zijn de crediteuren. Dit zijn de partijen waar een huishouden een schuld bij heeft uitstaan. Zij lopen inkomsten mis omdat er rekeningen niet worden betaald, maar maken ook kosten in de vorm van incasso, afsluiting of uitzetting. Daarbij worden de kosten voor de bewindvoerder bij een WSNP-traject betaald uit de boedel. Dit zijn dus directe kosten voor crediteuren. Het model houdt ook rekening met de kosten van preventieve acties van energiemaatschappijen en woningbouwverenigingen gericht op het voorkomen van betalingsachterstanden.

De derde groep noemen we 'maatschappij overig'. Hieronder vallen de directe (uitvoerings)kosten van de rechtbanken bij een WSNP-traject. Verder worden hier de kosten gespecificeerd van de gedeerde bijdragen aan het Bruto Binnenlands Product omdat mensen met problematische schulden een hoger ziekteverzuim hebben of vaker werkloos zijn, en daarom minder bijdragen aan het nationaal inkomen dan mensen zonder problematische schuld.

Gemeente	Crediteuren	Maatschappij overig
Aanmelding en intake	Kosten WSNP (exclusief recht-bank)	WSNP Rechtbank
Informatie en advies	Preventie	
Crisisinterventie		
Beschermingsbewind, budget coaching, budgetbeheer		
Betalingsregeling en herfinanciering		
Schuldregeling		
WSNP-verklaring		
Nazorg		
WWB-uitkering	Gederfde inkomsten schuldeisers	Gederfd BBP door ziektever-zuim
Bijzondere bijstand	Incassokosten	Gederfd BBP door werkloos-heid
Re-integratietraject	Afsluitingen	
Apparaatskosten	Huisuitzettingen	
Gederfde inkomsten sociale dienst		
Maatschappelijke opvang		

Schema 3.3

Kostenposten schuldhulpverlening

Tabel 3.2 Kosten van budget coaching in fictieve gemeente Hollandstad

Ladder	Aantal huishoudens	% inzet	Totale kosten
0 Geen problematische schuld	2.636	0% (0)	€ 0
1 Lichte problematische schuld	4.964	12% (596)	€ 370.513
2 Zware problematische schuld	1.244	12% (149)	€ 92.927
3 Zware structurele problematische schuld	1.156	12% (139)	€ 86.284
Totaal	10.000	100%	€ 549.724

Kosten en inzet per instrument

Op basis van deskresearch, interviews en workshops met gemeenten zijn de kosten per instrument bepaald. Een overzicht van alle kosten is te vinden in de Bronnenbijlage .

De inzet van de instrumenten varieert per gemeente en type cliënt. In ons rekenmodel hanteren we landelijke gemiddelden die op basis van gesprekken met Stimulanz zijn vastgesteld. Hieronder geven we een voorbeeld van hoe de kosten per instrument en de inzet per groep resulteren in de totale kosten per instrument.

In de fictieve gemeente Hollandstad is de effectiviteit en het bereik van de schuldhulpverlening gelijk aan het Nederlands gemiddelde (24%). Het aantal huishoudens met een verhoogd risico op een problematische schuld is 10.000. Conform het Nederlands gemiddelde heeft 26% daarvan geen problematische schuld. Dat zijn 2.636 huishoudens op trede 0. Bijna 5.000 huishoudens hebben een lichte problematische schuld (trede 1), 1.244 huishoudens hebben een zware problematische schuld (trede 2) en 1.156 huishoudens hebben een structurele problematische schuld (trede 3).

In de tabel geven we het voorbeeld van de kosten van budgetcoaching. De kosten daarvan bedragen € 622 per cliënt. In het voorbeeld gaan we ervan uit dat voor 12% van de huishoudens met problematische schulden het instrument budgetcoaching wordt ingezet. Voor de huishoudens op trede 1 komt dat neer op een kostenpost van ruim € 370.000, voor de huishoudens op trede 2 kost dat bijna € 93.000. De vermenigvuldiging klopt niet precies omdat afgeronde getallen zijn gepresenteerd.

De kosten en baten worden over een termijn van tien jaar berekend. Zo kan rekening worden gehouden met het feit dat sommige instrumenten over meer dan een jaar worden ingezet en met de mogelijkheid dat na de oplossing van de schuld, de cliënt gedurende langere tijd vrij blijft van problematische schuld. Omdat uitgestelde kosten en baten minder zwaar wegen dan onmiddellijke kosten en baten rekenen we met de contante waarde¹¹ van de toekomstige bedragen. De contante waarde is afhankelijk van de hoogte van de discontovoet. In het rekenmodel is met een discontovoet van 4% gewerkt.

3.5 Effecten

De effectiviteit van de schuldhulpverlening wordt in ons rekenmodel gemeten in termen van de verdeling van de risicogroep over de onderscheiden treden op de risicoladder. Deze verdeling is afhankelijk van de gekozen inzet van producten en diensten.

Een verandering van de inzet van instrumenten (producten en diensten) heeft een effect op de verdeling van de risicogroep over de treden op de risicoladder. Op basis van deskresearch, interviews en workshops met gemeenten hebben we dit effect per instrument in kaart gebracht¹². We onderscheiden daarbij twee type effecten:

- Een saneringseffect, dat is het effect in termen van het oplossen van de problematische schuldproblematiek.
- Een duureffect, dat is het effect op de duur van de periode dat de cliënt vrij blijft van problematische schulden nadat de initiële problematische schuld is opgelost.

Sommige instrumenten hebben uitsluitend een sanerings-effect, andere hebben alleen een duureffect.

Instrumenten met *saneringseffect*

De extra inzet van instrumenten met een saneringseffect (ten opzichte van de uitgangssituatie) leidt ertoe dat de schuld van meer huishoudens wordt gesaneerd. Hierdoor wordt groep 0 (huishoudens zonder problematische schulden) groter en de groepen 1, 2 of 3 (huishoudens met problematische schulden) worden kleiner. Op het aantal huishoudens met een verhoogd risico, de omvang van de risicogroep, heeft de inzet van schuldhulpverleningsinstrumenten in het ontwikkelde model geen invloed. Die wordt immers bepaald door ‘objectieve’ kenmerken als opleidingsniveau, leeftijd en dergelijke niet door de schuldhulpverleners beïnvloedbare factoren.

De volgende instrumenten hebben in het ontwikkelde model een saneringseffect:

- Informatie en advies
- Crisisinterventie
- Beschermingsbewind
- Betalingsregeling & herfinanciering
- Minnelijke regeling
- WSNP-traject
- Preventie¹³ door woningbouwcorporaties en energiebedrijven

Instrumenten met *duureffect*

De extra inzet van instrumenten met een duureffect (ten opzichte van de uitgangssituatie) leidt er toe dat huishoudens voor een langere periode uit de problematische schulden blijven.

In het model hebben de volgende instrumenten een duureffect:

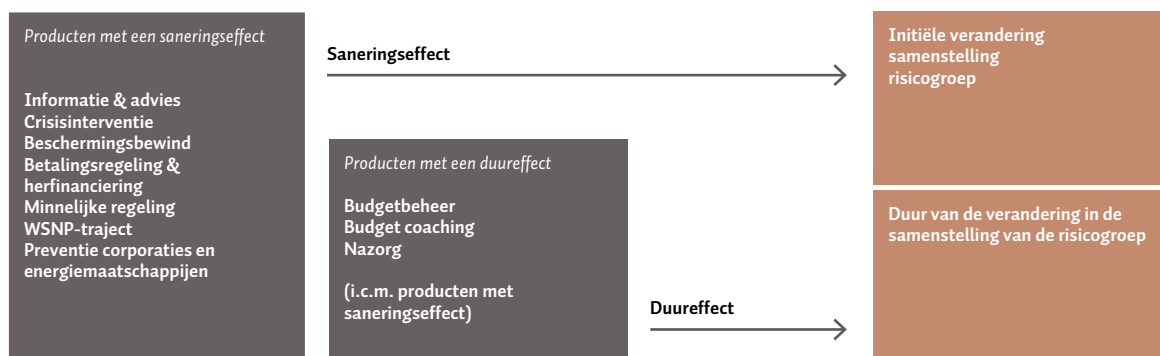
- Budgetbeheer
- Budget coaching
- Nazorg

De instrumenten met een duureffect hebben alleen effect wanneer ze samen met de instrumenten met een saneringseffect worden ingezet. De instrumenten met een saneringseffect kunnen ook afzonderlijk van instrumenten met een duureffect worden ingezet, maar dan is de schuldvrije periode na de oplossing van de initiële schuld korter.

De effecten van de verschillende instrumenten worden hieronder schematisch weergegeven.

3.6 Scenarioanalyse

De kosten en baten van schuldhulpverlening worden eerst in het basisscenario berekend. Dit is de uitgangssituatie. Die is geijkt op de gemiddelde Nederlandse praktijk. Er ontstaat een nieuwe situatie, met andere kosten, als het bereik van de

Schema 3.4
Effecten van schuldhulpverleningsinstrumenten

schuldhulpverlening verandert, als de inzet van de instrumenten per type cliënt verandert, of als de effectiviteit van de instrumenten verandert. Met behulp van scenarioanalyses kan in het ontwikkelde rekenmodel worden berekend in welke mate de kosten van bijvoorbeeld een intensivering van de inzet van een of meer hulpverleningsinstrumenten, worden gecompenseerd door lagere schades in termen van bijvoorbeeld sociale uitkeringen, onbetaalde rekeningen, huisuitzettingen etc. Zo kunnen ook de netto-effecten van een uitbreiding van het bereik van de schuldhulpverlening worden berekend, of van een inkrimping natuurlijk. Talloze scenario's zijn denkbaar en kunnen worden doorgerekend. Het is ook mogelijk om de effecten van de extra inzet van preventiemaatregelen door derde partijen zoals woningbouwcorporaties en energiebedrijven door te rekenen. In principe kunnen ook de effecten van verbeteringen van de effectiviteit van de schuldhulpverleningsinstrumenten worden berekend. Voor elk denkbaar scenario maakt de ontwikkelde rekentool zichtbaar wat de financiële gevolgen zijn, en bij welke partijen die neerslaan. Een en ander wordt geïllustreerd en nader toegelicht in hoofdstuk 4.

- 7 Deze enquête wordt jaarlijks uitgevoerd door CenterData in opdracht van De Nederlandse Bank. De enquête wordt afgenomen onder een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens. De enquête bevat onder andere een vragenblok over inkomen en schulden. De enquête wordt afgenomen onder een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens.
- 8 Er is een logitmodel geschat met als afhankelijke variabele het voorkomen van de genoemde typen schulden.
- 9 De gegevens over de gemeentekennmerken zijn afkomstig van CBS Statline.
- 10 Huishoudens in de rode cijfers, Panteia 2009
- 11 De contante waarde is de huidige waarde van het bedrag dat pas na een bepaalde periode wordt uitgegeven.
- 12 Een overzicht van de effecten per instrument is te vinden in de bijlage.
- 13 Preventie voorkomt dat de groep met problematische schulden groter wordt ten koste van de groep zonder problematische schulden.

4

Kosten en baten van schuldhulpverlening

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk brengen we de kosten en baten van schuldhulpverlening in kaart. Dit doen we door de kosten van schuldhulpverlening in de huidige situatie (uitgangssituatie) af te zetten tegen de kosten in twee alternatieve scenario's. Het eerste alternatieve scenario is een fictieve situatie waarin het bereik van schuldhulpverlening verandert. Het tweede alternatieve scenario is een fictieve situatie waarin de effectiviteit van schuldhulpverlening verandert.

We werken in deze kosten-batenanalyse met een fictieve Nederlandse gemeente, genaamd Hollandstad. Hollandstad telt 75.000 huishoudens waarvan er 10.000 behoren tot de risicogroep (13,4%). Dit aantal is representatief voor Nederland. Van de 10.000 huishoudens in de risicogroep hebben er 7.365 daadwerkelijk problematische schulden.¹⁴ De kosten en baten zijn over een termijn van tien jaar berekend, gedurende deze tien jaar blijft de omvang van de risicogroep gelijk. De kosten en baten hebben dus steeds betrekking op de huishoudens in het oorspronkelijke cohort van de 10.000 huishoudens in de risicogroep van Hollandstad. Naast de kosten en baten van schuldhulpverlening in Hollandstad tonen we de kosten en baten voor heel Nederland.

4.2 Kosten in uitgangssituatie

Totale kosten

Hollandstad is – gedurende tien jaar – ruim € 1,0 miljard kwijt aan de 10.000 huishoudens in de risicogroep (huishoudens met een verhoogde kans op risicovolle schulden). Dit is € 103.787 per huishouden in de schuldrisicogroep. Het grootste gedeelte (52%) van deze kosten komt ten laste van de gemeente (€ 535 miljoen). 47% van de kosten komt ten laste van de maatschappij (€ 482 mln.). De resterende 2% van de kosten (€ 19 miljoen) komt ten laste van de crediteuren. Zie figuur 4.1.

Gemeente

Huishoudens in de risicogroep kosten de gemeente Hollandstad gedurende 10 jaar ruim € 535 miljoen. Dit is gelijk aan € 53.576 per huishouden in de risicogroep. Het overgrote deel van deze kosten slaat neer bij de sociale dienst (€ 532 mln.). Deze kosten bestaan uit uitgaven aan WWB-uitkeringen (€ 367 mln.), WWB-re-integratiekosten (€ 64 mln.), WWB-

uitvoeringskosten (€ 92 mln.), kosten voor de bijzondere bijstand (€5 mln.) en kosten door misgelopen vorderingen bij de sociale dienst (€ 4 mln.). Slechts een klein deel van de kosten van gemeenten bestaat uit uitgaven aan schuldhulpverlening (€ 3 mln.) en maatschappelijke opvang (€ 0,5 mln.). Zie figuur 4.2.

Maatschappij

Huishoudens in de risicogroep van Hollandstad kosten de maatschappij gedurende 10 jaar ruim € 482 miljoen. Oftewel € 48.283 per huishouden in de risicogroep. Het grootste gedeelte van deze kosten (81%) is het gevolg van gedeerde inkomsten op het BBP doordat een deel van de huishoudens met problematische schulden niet werkt (€ 393 mln.). Het resterend deel van deze kosten (18%) bestaat uit hogere kosten aan ziekteverzuim onder een deel van de huishoudens met problematische schulden (€ 87 mln.). Slechts een klein deel (1%) van de maatschappelijke kosten komt ten laste van de rechtbank (€ 0,95 mln.). Dat zijn de kosten van WSNP-procedures. Zie figuur 4.3.

Crediteuren

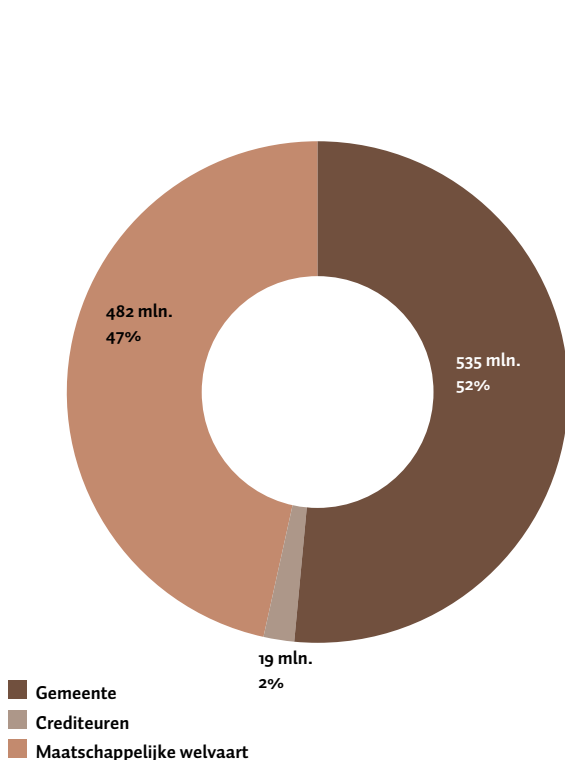
Huishoudens in de risicogroep kosten crediteuren in de gemeente Hollandstad gedurende 10 jaar ruim € 19 miljoen. Dit is gelijk aan € 1.927 per huishouden in de risicogroep. Het grootste gedeelte (71%) van deze kosten bestaat uit misgelopen vorderingen door banken, energiemaatschappijen, post-orderbedrijven en woningbouwcorporaties en familie (€ 13,0 mln.). 16% van de kosten bij crediteuren ontstaan door WNSP-trajecten (€ 3,0 mln.). De resterende kosten bestaan uit operationele kosten als gevolg van huisuitzettingen bij woningbouwcorporaties (€ 1,3 mln.) en energiebedrijven (€ 1,2 mln.). Onder laatstgenoemde kostenposten vallen eveneens de kosten van preventie. Zie figuur 4.4.

4.3 De baten van schuldhulpverlening

4.3.1 Alternatieve scenario's

Om de baten van schuldhulpverlening in beeld te brengen presenteren we in deze paragraaf twee alternatieve scenario's.

- In scenario 1 wordt het bereik van de schuldhulpverlening van Hollandstad met drie procentpunt vergroot (van 24 procent naar 27 procent) ten opzichte van het basisscenario. Dit

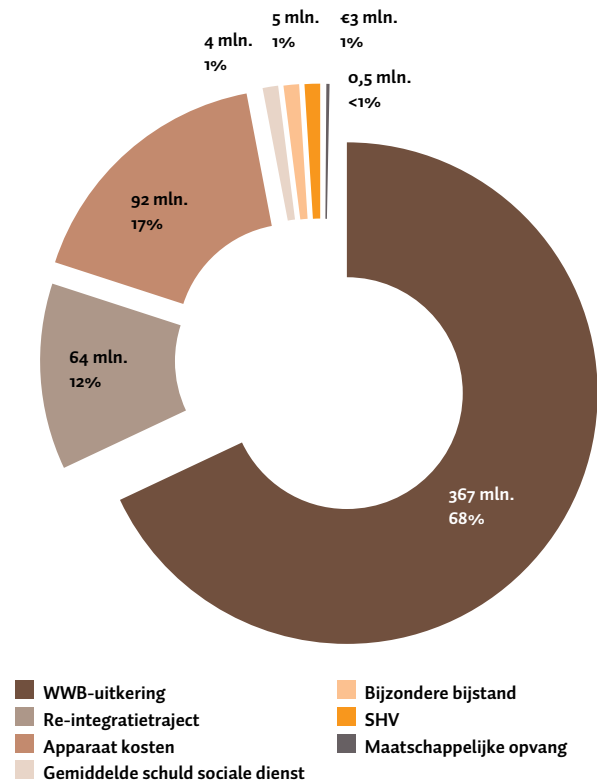

Figuur 4.1
Kosten in euro's door huishoudens in de risicogroep in de uitgangssituatie (totaal 1,2 miljard)

betekent dat in het alternatief scenario 248 extra huishoudens uit ons cohort zich aanmeldt bij de lokale schuldhulpverlening¹⁵. De uitbreiding van het bereik levert in de gemeente Hollandstad per saldo € 319.000 aan baten op. Dit is gelijk aan € 1.290 per extra bereikte cliënt.

- In scenario 2 wordt (bijvoorbeeld door betere samenwerking tussen gemeente en lokale ketenpartners) de effectiviteit van schuldhulpverlening met 5 procentpunt vergroot. Dit betekent dus dat - onder gegeven bereik- de problematische schuld van een groter aandeel van de huishoudens wordt opgelost. Dit scenario levert in de gemeente Hollandstad per saldo € 294.000 aan baten op.

Bij het rapport is een rekentool opgeleverd waarmee gebruikers (zoals gemeenten en crediteuren) zelf scenario's kunnen samenstellen. In de rekentool kan (naast een verandering van het bereik van schuldhulpverlening) ook de inzet van individuele instrumenten worden aangepast. In Schema 4.1 tonen we het effect van de twee scenario's op de samenstelling

Figuur 4.2
Opbouw kosten in euro's van gemeente in uitgangssituatie (totaal € 535 mln.)

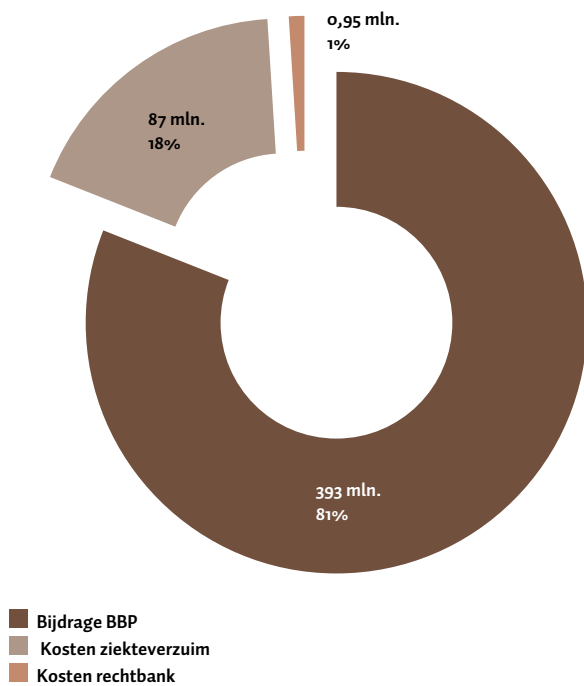
van de 10.000 huishoudens met een risico op problematische schulden in Hollandstad.

In het uitgangsscenario heeft 26,4 procent van de huishoudens in de risicogroep geen problematische schuld (groep 0). De resterende 73,6 procent van de huishoudens heeft wel problematische schulden (groep 1, 2 en 3). In scenario 1 (vergroting van het bereik met drie procentpunt) is door extra inzet van schuldhulpverleningsinstrumenten het aandeel huishoudens zonder problematische schulden gestegen naar 27,5 procent. In scenario 2 (verhoging van de effectiviteit met tien procentpunt) stijgt het aandeel huishoudens zonder problematische schuld naar 26,2 procent.

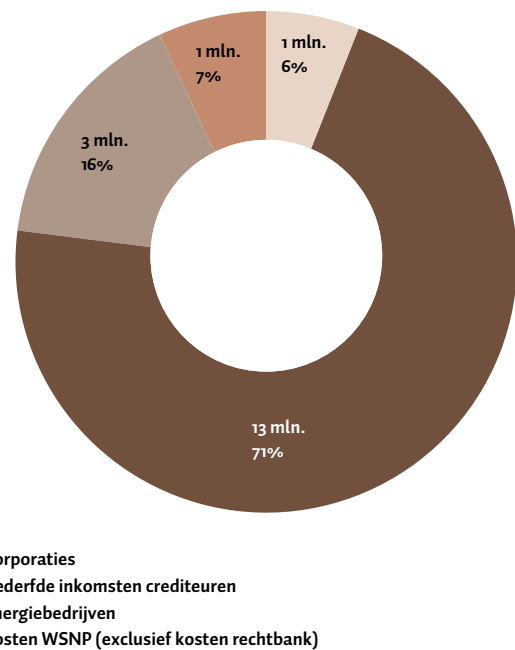
4.3.2 Scenario analyses

Scenario 1: vergroting van het bereik van schuldhulpverlening

Een vergroting van het bereik met drie procentpunt betekent dat 248 extra cliënten (huishoudens) zich aanmelden voor schuldhulpverlening. Dit leidt tot een stijging van het aantal

Figuur 4.3
Opbouw kosten in euro's van maatschappij in uitgangssituatie (totaal € 482 mln.)

Figuur 4.4
Opbouw kosten in euro's van crediteuren in uitgangssituatie (totaal € 19 mln.)

			Uitgangs scenario	Scenario 1	Scenario 2
Problematische schuld	0	Geen problematische schuld(en)	26,4%	27,5%	26,6%
	1	Lichte problematische schuld(en)	49,6%	48,8%	49,5%
	2	Zware problematische schuld(en)	12,4%	12,2%	12,3%
	3	Structureel zware problematische schuld(en)	11,6%	11,5%	11,6%

Schema 4.1

Verdeling van huishoudens met een risico op problematische schulden op de risicoladder in Hollandstad in basisscenario en alternatieve scenario's (n=10.000).

Tabel 4.1 Kosten en baten van vergroting bereik van schuldhulpverlening (van 24% naar 27%) in fictieve gemeente Hollandstad over 10 jaar

	Kosten uitgangs scenario	Kosten scenario 1	Baten	Baten per extra bereikte cliënt
	X € 1.000	X € 1.000	X € 1.000	X € 1,-
Totaal	1.037.871	1.037.551	319	1.290
Uitvoeringskosten	7.040	8.048	-1.008	-4.072
Gemeente (SHV)	2.995	3.421	-426	-1.720
Crediteuren (WSNP, preventie)	3.094	3.541	-447	-1.806
Maatschappij (rechtbank)	951	1.086	-135	-546
Schade	1.030.831	1.029.504	1.327	5.363
Gemeente	532.774	532.134	639	2.583
Sociale dienst	532.181	531.551	630	2.547
Maatschappelijke opvang	592	583	9	36
Crediteuren (gederfde inkomsten)	16.174	15.912	261	1.056
Energiebedrijven	1.054	1.033	20	81
Corporaties	1.367	1.341	26	106
Postorderbedrijven	3.525	3.472	53	216
Creditcardmaatschappijen	468	461	7	29
Banken	8.153	8.022	130	526
Overige crediteure	1.258	1.239	19	77
Maatschappij	481.884	481.457	427	1.724
Gederfde bijdrage ziekteverzuim	88.664	88.603	61	247
Gederfde bijdrage BBP	393.219	392.854	366	1.477

huishoudens zonder problematische schulden (groep 0) terwijl het aantal huishoudens met problematische schulden (groepen 1, 2 en 3) daalt. Huishoudens zonder problematische schulden (groep 0) kosten Hollandstad relatief minder dan huishoudens met problematische schulden. Huishoudens in groep 0 hebben bijv. minder vaak een WWB-uitkering, hebben minder vaak betalingsachterstanden en zijn minder vaak ziek.¹⁷ Een daling van het aantal huishoudens in Hollandstad met problematische schulden (groep 1, 2 en 3) leidt dus tot minder kosten voor de gemeente, crediteuren en de maatschappij in Hollandstad, ten opzichte van de kosten in het uitgangsscenario.

De vergroting van het bereik leidt tot een stijging van de directe kosten aan schuldhulpverlening. Elders nemen de kosten af omdat door de uitbreiding het aantal huishoudens met een problematische schuld daalt. De vraag is of deze kostendaling groot genoeg is om de hogere kosten van schuldhulpverlening te compenseren. Om deze vraag te beantwoorden zetten we in tabel 4.1 de kosten in het uitgangsscenario af tegen de kosten in het alternatief scenario.

In de kolom 'kosten uitgangsscenario' staan per partij de kosten in de huidige situatie. Deze kosten hebben we beschreven in paragraaf 4.2. In de kolom 'kosten scenario 1' staan per partij de kosten door huishoudens in de risicogroep van Hollandstad in het alternatief scenario waarin het bereik van de schuldhulpverlening met drie procentpunt wordt vergroot. De kolom 'baten' is het verschil tussen de kosten in scenario 1 en de kosten het uitgangsscenario. Dit zijn dus de vermeden kosten als gevolg van scenario 1. In de kolom 'baten per extra bereikte cliënt' tonen we de baten per extra bereikte cliënt.

In lijn met schema 3, zijn de kosten onderverdeeld in uitvoeringskosten (kosten door uitgaven aan SHV en WSNP) en schade (indirecte kosten die ontstaan doordat huishoudens problematische schulden hebben). Zie tabel 4.1.

Totale baten Hollandstad in scenario 1

De vergroting van het bereik van schuldhulpverlening leidt per saldo tot ruim € 319.000 aan baten in Hollandstad gerekend over 10 jaar. Dit is gelijk aan € 1.290 per extra bereikte cliënt. Dit komt doordat er in scenario 1 baten ontstaan (bij o.a. sociale dienst en crediteuren) als gevolg van de daling van het aantal huishoudens met een problematische schuld. Deze baten

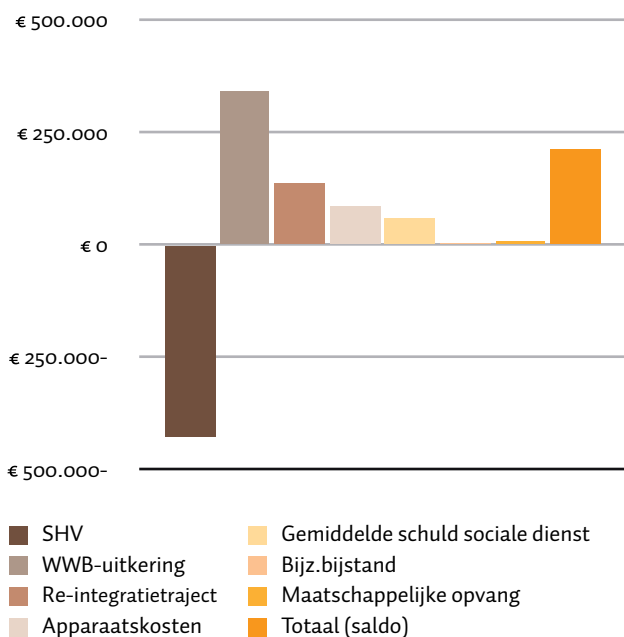
(€ 1,3 mln.) zijn groter dan de extra kosten (€ 1,0 mln.) als gevolg van de extra inzet van SHV in scenario 1.

Effect op directe en indirecte kosten

De vergroting van het bereik met drie procentpunt leidt allereerst tot ruim € 1,0 miljoen extra uitgaven aan schuldhulpverleningsinstrumenten. Dit is dus een daling van de baten met € 1,0 mln. De daling van de baten is het grootst bij de crediteuren (€ -0,45 mln.), gevolgd door de gemeente (€ -0,42 mln.) en de samenleving (€ -0,13 mln.). Tegelijkertijd leidt de vergroting van het bereik met drie procentpunt tot € 1,3 miljoen minder schade. Het grootste gedeelte van deze baten wordt gewonnen bij de gemeente (€ 0,64 mln.), gevolgd door de samenleving (€ 0,42 mln.) en de crediteuren (€ 0,26 mln.). Onderstaand lichten we de effecten per partij toe.

Baten Hollandstad in scenario 1: gemeente

De vergroting van het bereik levert de gemeente van Hollandstad per saldo € 0,21 mln. aan baten op (zie figuur 4.4). Dit is gelijk aan € 862 per extra bereikte cliënt. De extra kosten door de vergroting van het bereik (€ 0,42 mln.) zijn namelijk lager dan de baten bij de sociale dienst en maatschappelijke opvang (€ 0,63 mln.). De € 0,63 mln. ontstaat door minder uitgaven aan WWB-uitkeringen (€ 0,34 mln.), re-integratietrajecten, (€ 0,14 mln.), re-integratietrajecten (0,09 mln.), minder gederfde schuld bij de sociale dienst (0,05 mln.) en minder uitgaven aan bijzondere bijstand. Slechts een klein deel van de baten (2%) ontstaat bij de maatschappelijke opvang. Zie figuur 4.4.

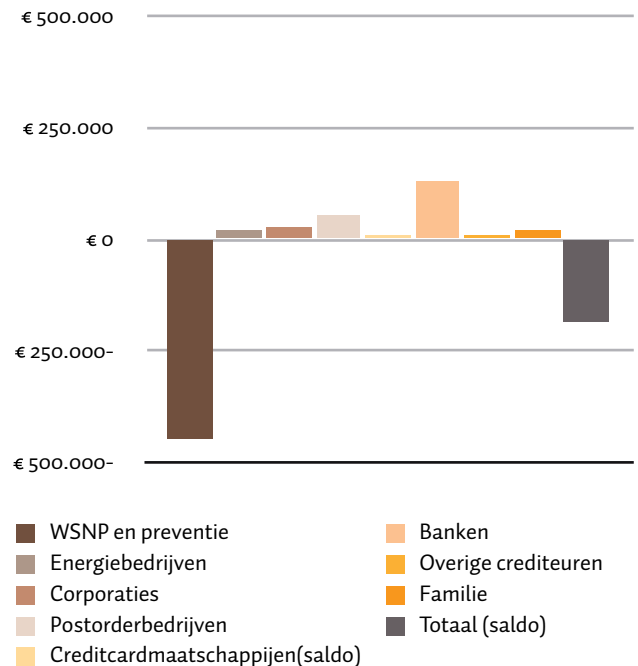

Figuur 4.4

Baten voor gemeente Hollandstad in scenario 1

Baten Hollandstad in scenario 1: crediteuren

De vergroting van het bereik kost de crediteuren van Hollandstad per saldo € 0,16 mln. Dit is gelijk aan € 750 per extra bereikte cliënt. Dit komt doordat de extra uitgaven (€ 0,45 mln.) in scenario 1 (als WSNP en preventie) groter zijn dan de baten (€ 0,25 mln.) in scenario 1. Deze baten ontstaan voornamelijk bij de banken (€ 0,13 mln.) gevolgd door de postorderbedrijven (€ 53.000), woningcorporaties (€ 26.000), energiebedrijven (€ 20.000), familie (€ 19.000), creditcardmaatschappijen (€ 7.000) en overige crediteuren (€ 5.000). Zie figuur 4.5.

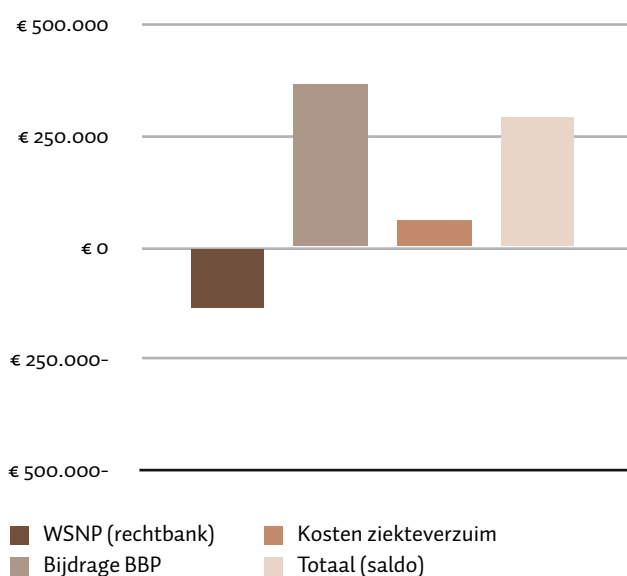

Figuur 4.5

Baten voor crediteuren Hollandstad in scenario 1

Baten Hollandstad in scenario 1: maatschappij

De vergroting van het bereik levert de maatschappij van Hollandstad per saldo € 0,29 mln. aan baten op. Dit is gelijk aan € 1.178 per extra bereikte cliënt. Dit komt doordat de extra kosten (€ 0,13 mln.) in scenario 1 (als gevolg van extra kosten bij de rechtbank door WSNP-trajecten) lager zijn dan de extra baten (€ 0,37 mln.). Deze baten ontstaan voornamelijk als gevolg van de lagere misgelopen bijdrage op het BBP (€ 0,37 mln.) en de daling van het ziekteverzuim in scenario 1 (€ 0,13 mln.). Zie figuur 4.6

Figuur 4.6
baten voor maatschappij Hollandstad in scenario 1

Scenario 2: vergroting van de effectiviteit met vijf procentpunt

In het tweede (fictieve) scenario wordt door betere samenwerking tussen de schuldhulpverlening, crediteuren en ketenpartners de effectiviteit van alle SHV-instrumenten in de uitgangssituatie met 5 procentpunt verhoogd. Dit betekent dus dat per 100 huishoudens voor wie in de uitgangssituatie een bepaald schuldhulpverleningsinstrument wordt ingezet de problematische schuld voor 5 extra huishoudens wordt opgelost.

Totale baten voor Hollandstad in scenario 2

De vergroting van het bereik van schuldhulpverlening leidt per saldo tot ruim € 264.000 aan baten voor Hollandstad (zie tabel 4.2). Dit is gelijk aan € 152 per bereikte cliënt. Dit komt door een daling van de indirecte kosten bij de gemeente (€ 129.000), de maatschappij (€ 88.000) en de crediteuren (€ 47.000). Hier staan in dit rekenvoorbeeld geen extra directe kosten tegenover. We gaan er hier eenvoudigheidshalve vanuit dat de effectiviteit zonder kostenstijging wordt gerealiseerd. Het bereik is gelijk aan het bereik in het uitgangsscenario.

Kosten en baten voor Nederland

De uitkomsten van bovenstaande kosten- en batenanalyse hebben betrekking op de fictieve gemeente Hollandstad. Deze gemeente is representatief voor Nederland¹⁹ waardoor we de uitkomsten kunnen vertalen naar het landelijk niveau. Hieruit volgt dat een vergroting van het bereik van schuldhulpverlening met drie procentpunt (scenario 1) Nederland per saldo € 31,3 miljoen aan baten oplevert. Een vergroting van de effectiviteit van schuldhulpverlening met vijf procentpunt (scenario 2) levert Nederland per saldo € 25,9 miljoen aan baten op.

Rekentool

Bij dit rapport is een rekentool met handleiding opgeleverd waarmee gebruikers (bijvoorbeeld gemeenten, maar ook andere partijen) zelf scenario's kunnen samenstellen. In de tool kan (naast een verandering van het bereik van schuldhulpverlening) ook de inzet van individuele instrumenten worden aangepast.

- 14 Een toelichting op de wijze waarop deze aantallen zijn berekend is te vinden in de bijlage.
- 15 Het betreft een vergroting van het aantal aanmeldingen – gegeven- de inzet en effectiviteit van instrumenten. De inzet en effectiviteit van SHV instrumenten per cliënt blijft in scenario 1 dus gelijk.
- 16 De cijfers in scenario 1 en 2 hebben betrekking op de gemiddelde verdeling gedurende tien jaar.
- 17 Een uitgebreid overzicht van het aandeel van de huishoudens per groep in de verschillende kostenposten is te vinden in de bronnenbijlage van dit rapport.
- 18 Bij energiebedrijven en corporaties betreffen dit eveneens de bijkomende kosten als gevolg van respectievelijk afsluitingen en huissluitingen.
- 19 Alle parameters van Hollandstad (kostenposten, omvang risicogroep etc.) zijn geijkt op het gemiddelde van Nederland.

Tabel 4.2 Kosten en baten van vergroting effectiviteit van schuldhulpverlening (met 5 %punt) in fictieve gemeente Hollandstad over 10 jaar

	Kosten uitgangs scenario	Kosten scenario 2	Baten
	X € 1.000	X € 1.000	X € 1.000
Totaal	1.037.871	1.037.606	264
Uitvoeringskosten	7.040	7.040	0
Gemeente (SHV)	2.995	2.995	0
Crediteuren (WSNP en preventie)	3.094	3.094	0
Maatschappij (rechtbank)	951	951	0
Schade	1.030.831	1.030.567	264
Gemeente	532.774	532.644	129
Sociale dienst (WWB en trajecten)	532.181	532.054	128
Maatschappelijke opvang	592	591	2
Crediteuren (gederfde inkomsten)⁸	16.174	16.127	47
Energiebedrijven	1.054	1.051	3
Corporaties	1.367	1.363	4
Postorderbedrijven	3.525	3.515	10
Creditcardmaatschappijen	468	466	1
Banken	8.153	8.129	24
Overige crediteuren	349	348	1
Familie	1.258	1.255	4
Maatschappij	481.884	481.796	88
Gederfde bijdrage ziekteverzuim	88.664	88.652	12
Gederfde bijdrage BBP	393.219	393.144	76

7

Literatuurlijst

Overzicht van gebruikte bronnen en geraadpleegde literatuur:

A. Baan, P. Sprenger en M. Willemsen (2010) *Evaluatieonderzoek 'Vroeg Eropaf!'*, Berenschot.

A. Hoven en J. Moolhuizen (2007) *'Maatschappelijk rendement Integrale schuldhulpverlening'*, MDO, SWD & VKB.

A.J. Moerman en W.C.P. van den Berg (2008) *'Incassokosten, een bron van ergernis!'*, Mogroep.

C.M. van Ommeren, L.S. de Ruig en P. Vroonhof (2009) *'Huishoudens in de rode cijfers. Omvang en achtergronden van huishoudens met (een risico op) problematische schulden'*, Panteia.

C.M.E. Groot, T. de Hoop, A. Houkes en D. Stikkel (2007) *'De kosten van criminaliteit'*, SEO.

CBS (2009) *'Monitor WSNP, 5^e meting'*.

Cebeon (2009) *'Quickscan financiële gevolgen wetsvoorstel gemeentelijke schuldhulpverlening'*.

Geldproblemen op de werkvloer. Een peiling naar activiteiten en informatiebehoeften van P&O'ers, Nibud/NVP, 2006.

H. Bosselaar, E. Maurits, P. Molenaar-Cox en R. Prins (2010) *'Multiproblematiek bij cliënten. Verslag van een verkenning in relatie tot (arbeids)participatie'*, Astri en Meccano.

H.J.F. van Raak (2003) *'Brief: Schuldhulpverlening onder druk'*, Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening.

Hiemstra & De Vries (2008) *'Schulden? De gemeente helpt! Naar effectieve gemeentelijke schuldhulpverlening'*.

I. Dudink en M. Loeven (2011) *'Van schuldhulpverlening naar schuldbemiddeling. Een toekomstige kijk op begeleiding bij schulden deel I'*, Gemeente Spijkenisse.

Inspectie voor Werk en Inkomen (2010) *'Nota van bevindingen: armoedebestrijding'*.

Inspectie voor Werk en Inkomen (2010) *'Nota van bevindingen: de cliënt benaderd'*.

L. van Tilburg (2010) *'Kind van de rekening. Zicht op schuldhulpverlening in Nederland'*, INHolland, Lectoraat Maatschappelijk Werk.

M. Schut en E. Turlings (2004) *'Integrale Schuldhulpverlening: Handreiking voor gemeenten en uitvoerende organisaties'*, Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening.

Memorie van Toelichting Wet gemeentelijke schuldhulpverlening, vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32 291 – 3.

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (2011) *'Samen aan de slag. Tweede evaluatieronde bestuurlijk akkoord participatie'*.

N.M. van Oostveen (2009) *'Notitie Schulddienstverlening Kampen'*, BMC Groep.

Nederlandse Vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (2010), *Jaarverslag 2010*.

NVVK (2009) *'Jaarverslag 2009: Hulp onder druk. Schuldhulpverlening ten tijde van economische crisis'*.

Stimulansz (2009) *'Jaarrapport Benchmark WWB'*.

Betrokken partijen

Klankbordgroep

Nederlandse vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren – Mevr. Y. van Houdt.

MOgroep – De heer E. Radius.

Bureau Wettelijke Schuldsanering Natuurlijke Personen – De heer H. von den Hoff.

Raad voor Rechtsbijstand – De heer W. Reedijk.

Nederlandse Vereniging Incasso-ondernemingen - Mevr. J. Creemers.

Divosa – De heer H. Brink.

Geïnterviewde partijen

Aedes vereniging van woningcorporaties

Gemeente Amsterdam

Gemeente Arnhem

Gemeente Spijkenisse

Gemeente Tilburg

Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders (KBvG)

Kredietbank Nederland

Nederlandse Vereniging Incasso-ondernemingen (NVI)

Nederlandse vereniging voor schuldhulpverlening en sociaal bankieren (NVVK)

Workshops rekentool

Schuldhulpverleningsdagen Stimulansz (2x)

SZW dagen (1x)

Stimulansz Platform Schuldhulpverlening

Bronnenbijlage

Overzicht kosten en bijbehorende gegevensbronnen per partij ²⁰

Gemeente			
Post	Bedrag ²¹	Frequentie	Bron
Aanmelding en intake	€ 520	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50) Formatie: Formatiecalculatie model Schuldhulpverlening Stimulansz (2010)
Informatie en advies	€ 261	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50)
Crisisinterventie	€ 279	Eenmalig	Formatie: Formatiecalculatie model Schuldhulpverlening Stimulansz (2010)
Stabilisatie: budgetbeheer	€ 855	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50)
Stabilisatie: beschermingsbewind	€ 968	Eenmalig	Formatie: Formatiecalculatie model Schuldhulpverlening Stimulansz (2010)
Stabilisatie: budget coaching	€ 622	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50)
Betalingsregeling en herfinanciering	€ 482	Eenmalig	Formatie: Formatiecalculatie model Schuldhulpverlening Stimulansz (2010)
Schuldregeling (minnelijke regeling)	€ 1.024	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50)
WSNP-verklaring	€ 273	Eenmalig	Formatie: Formatiecalculatie model Schuldhulpverlening Stimulansz (2010)
Nazorg	€ 154	Eenmalig	Uurtarief: van Verker en Vos schuldhulpverlening (67,50)
WWB uitkering	€ 14.000	Jaarlijks	Stimulansz (2009) Jaarrapport Benchmark WWB
Bijzondere Bijstand	€ 821	Jaarlijks	SZW(2011) Samen aan de slag. Tweede evaluatieronde bestuurlijk akkoord participatie
Re-integratiekosten	€ 4.480	Jaarlijks	Kostenberekening o.b.v. financiële planningstool WWB van APE
Apparaatskosten	€ 3.500	Jaarlijks	Kostenberekening o.b.v. financiële planningstool WWB van APE
Schulden sociale dienst	€ 2.200	Eenmalig	Input van gemeenten op het Stimulansz/Nibud Platform 2011
Maatschappelijke opvang	€ 35.000	Jaarlijks	Berenschot (2010) Evaluatieonderzoek 'Vroeg Eropaf!' Volkskredietbank Noord-Oost Groningen (2007) Maatschappelijk rendement integrale schuldhulpverlening

Crediteuren			
Post	Kosten	Frequentie	Bron
Energiebedrijven: afsluiting huur/gas/licht	€ 500	Eenmalig	Berenschot (2010) Evaluatieonderzoek 'Vroeg Eropaf!' Volkskredietbank Noord-Oost Groningen (2007) Maatschappelijk rendement integrale schuldhulpverlening BMC groep (2009) Notitie Schuld dienstverlening Kampen
Energiebedrijven: incasso- en administratiekosten	€ 150	Eenmalig	Maximum norm incassokosten bij een achterstallige betaling tot € 1250: MOgroep (2008) Incassokosten, een bron van ergernis!
Energiebedrijven: preventie ²²	€ 75	Eenmalig	Interview Nuon (2011): 6 x telefonisch contact per jaar, tegen € 12,50 per gesprek
Corporaties: huisuitzetting	€ 5.450 ²³	Eenmalig	Kosten huisuitzetting (totaal): Volkskredietbank Noord-Oost Groningen (2007) Maatschappelijk rendement integrale schuldhulpverlening BMC groep (2009) Notitie Schuld dienstverlening Kampen
Corporaties: herhuisvestingskosten	€ 2.000	Eenmalig	Berenschot (2010) Evaluatieonderzoek 'Vroeg Eropaf!'
Corporaties: incasso- en administratiekosten	€ 150	Eenmalig	MOgroep (2008) – Incassokosten, een bron van ergernis!
Corporaties: preventie	€ 75	Eenmalig	Aanname: gelijk aan preventie energiebedrijven
Kosten WSNP (boedel)	€ 8.100 ²⁴	Eenmalig	Gesprekken met Stimulanz
Postorderbedrijven: misgelopen restschuld	€ 1.057 ²⁵	Eenmalig	Panteia (2009), Huishoudens in de rode cijfers
Creditcard maatschappijen: misgelopen restschuld	€ 400	Eenmalig	Panteia (2009), Huishoudens in de rode cijfers
Familie en vrienden: misgelopen restschuld	€ 692	Eenmalig	Panteia (2009), Huishoudens in de rode cijfers
Energiebedrijven: misgelopen restschuld	€ 1668	Eenmalig	Gemiddelde energierekening: CBS 2009 Gemiddelde betalingsachterstand: Secundaire analyse data EDSN

Post	Kosten	Frequentie	Bron
Corporaties: misgelopen restschuld	€ 2.050	Eenmalig	Gemiddelde huurschuld: GGD Huurschulden en huisuitzettingen in Zuid Holland Noord (2006) (€1.025) Hierbij is aangenomen dat de gemiddelde huurschuld in de door ons in kaart gebrachte groep met problematische schulden twee maal hoger is.
Banken: misgelopen restschuld	€ 1.762	Eenmalig	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers (gemiddeld bedrag aan roodstand)
Overige crediteuren: overige achterstallige rekeningen ²⁶	€ 192	Eenmalig	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Sociale dienst: schulden sociale dienst	€ 2.200	Eenmalig	Input van gemeenten op het Stimulansz/Nibud Platform 2011

Maatschappij			
Post	Kosten	Frequentie	Bron
Gederfde inkomsten als gevolg van werkloosheid ²⁷	€ 14.994	Jaarlijks	Minimumloon: http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/nieuws/2011/06/07/wettelijk-minimumloon-per-1-juli-2011.html WWB-uitkeringen: Stimulansz (2009) Jaarrapport Benchmark WWB
Gederfde inkomsten als gevolg van ziekteverzuim ²⁸	€ 28.994	Jaarlijks	Minimumloon: http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/nieuws/2011/06/07/wettelijk-minimumloon-per-1-juli-2011.html
Kosten WSNP Rechtbank	€ 2.500	Eenmalig	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz, gebaseerd op de subsidie die de Raad voor de Rechtsbijstand krijgt voor de uitvoering van de WSNP

Aandeel risicogroep in kostenposten (uitgangsscenario)						
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Aanmelding en intake	0%	n.v.t.	23,6%	23,6%	23,6%	Bereik Schuldhulpverlening: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Informatie en advies	0%	n.v.t.	11,8%	11,8%	11,8%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 50% van instroom (23,6% aanmelding en intake)
Crisisinterventie	n.v.t.	n.v.t.	1,2%	1,2%	1,2%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 5% van instroom
Stabilisatie: budgetbeheer	n.v.t.	n.v.t.	15,8%	15,8%	15,8%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 67% van instroom
Stabilisatie: beschermingsbewind	n.v.t.	n.v.t.	1,5%	1,5%	1,5%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 6,5% van instroom
Stabilisatie: budget coaching	n.v.t.	n.v.t.	11,8%	11,8%	11,8%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 50% van instroom
Betalingsregeling en herfinanciering	n.v.t.	n.v.t.	3,0%	3,0%	3,0%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 12,5% van instroom
Schuldregeling (minnelijke regeling)	n.v.t.	n.v.t.	17,7%	17,7%	17,7%	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 75% van instroom
WSNP-verklaring	n.v.t.	n.v.t.	8,9%	8,9%	8,9%	Aantal WSNP-trajecten: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers (7,6% van de risicogroep) Aantal verklaringen o.b.v. aantal afwijzingen WSNP: CBS (2009) Monitor WSNP, 5 ^e meting
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Nazorg	n.v.t.	n.v.t.	1,2% (5% van instroom)	1,2% (5% van instroom)	1,2% (5% van instroom)	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz 5% van instroom
WWB-uitkering	36,0%	42,0%	37,8%	42,0%	46,2%	Aantal WWB-uitkeringen schuldrisicogroep: Secundaire analyse DHS Household Survey Gemiddeld aandeel huishoudens met problematische schulden: Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening (2003) Schuldhulpverlening onder druk Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 110% van groep 1-3

Aandeel risicogroep in kostenposten (uitgangsscenario)						
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Bijzondere bijstand	8,6%	10,1%	9,1%	10,1%	11,1%	Gebruik bijzondere bijstand: IWI (2010) 'Nota van bevindingen: armoedebestrijding' Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 110% van groep 1-3
Re-integratiekosten	18,0%	23,5%	21,2%	23,5%	25,9%	Aandeel WWB-cliënten dat een traject krijgt: IWI (2010) 'Nota van bevindingen: de cliënt benaderd'. Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 110% van groep 1-3
Apparaatskosten	36,0%	42,0%	37,8%	42,0%	46,2%	Aantal WWB-uitkeringen schuldrisicogroep: Secundaire analyse DHS Household Survey Gemiddeld aandeel huishoudens met problematische schulden: Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening (2003) Schuldhulpverlening onder druk Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 110% van groep 1-3
Sociale dienst Schuld bij sociale dienst	n.v.t.	42%	32%	42%	53%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers. Uitgegaan van gemiddelde achterstallige rekeningen.
Maatschappelijke opvang	n.v.t.	0,04%	0,03%	0,04%	0,05%	Gebruik maatschappelijke opvang huishoudens met problematische schulden: Berenschot (2010) Evaluatieonderzoek 'Vroeg Eropaf!' Aandeel risicogroep dat een huurschuld heeft: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 75% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 125% van groep 1-3

Crediteuren						
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Postorderbedrijven: misgelopen restschuld	n.v.t.	77%	58%	77%	96%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers. Uitgegaan van kopen op afbetaling.
Creditcard maatschappijen: misgelopen restschuld	n.v.t.	27%	20%	27%	34%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Familie en vrienden: misgelopen restschuld	n.v.t.	42%	36,8%	42%	61,3%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Energiebedrijven: misgelopen restschuld	n.v.t.	13,0%	10,0%	13,0%	16,0%	Secundaire analyse DHS Household Survey
Corporaties: misgelopen restschuld	n.v.t.	13,0%	10,0%	13,0%	16,0%	Secundaire analyse DHS Household Survey
Banken: gemiddelde roodstand	n.v.t.	93,0%	93%	93%	93%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Overige crediteuren: Achterstallige rekeningen	n.v.t.	42%	32%	42%	53%	Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers
Energiebedrijven: afsluiting huur/gas/licht	0,0%	1,3%	0,98%	1,30%	1,63%	Aantal betalingsachterstanden in de risicogroep: Secundaire analyse DHS Household Survey Aanname aantal afsluitingen: 10% wordt daadwerkelijk afgesloten Aandeel groep 0: Aanname dat in deze groep geen afsluitingen van gas/water/licht plaatsvinden
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Energiebedrijven: incasso- en administratiekosten	0,0%	13,0%	10,0%	13,0%	16,0%	Gelijk aan percentage misgelopen schuld
Energiebedrijven: preventie	5,0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprek met Aedes met de veronderstelling dat dit gelijk is voor energiebedrijven en woningcorporaties

Crediteuren						
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Corporaties: huissuitzetting	0,0%	0,39%	0,29%	0,39% ²⁹	0,49%	Betalingsachterstanden: Secundaire analyse DHS Household Survey Uitzetting als gevolg van een betalingsachterstand: GGD (2004) Dakloos na huissuitzetting.
Corporaties: herhuisvestingskosten	0,0%	0,39%	0,29%	0,39%	0,49%	Betalingsachterstanden: Secundaire analyse DHS Household Survey Uitzetting als gevolg van een betalingsachterstand: GGD (2004) Dakloos na huissuitzetting
Corporaties: incasso- en administratiekosten	0,0%	13,0%	10,0%	13,0%	16,0%	Secundaire analyse DHS Household Survey
Corporaties: preventie	5,0%	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprek met Aedes
Kosten WSNP (boedel)	n.v.t.	7,6%	7,6%	7,6%	7,6%	Aantal WSNP-trajecten: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers Aantal afgewezen aanvragen: CBS (2009) Monitor WSNP, 5 ^e meting

Maatschappij						
Post	groep 0	Groep 1-3	groep 1	groep 2	groep 3	Bron
Misgelopen bijdrage BBP	36,0%	42,0%	37,8%	42,0%	46,2%	Aantal WWB-uitkeringen: Secundaire analyse DHS Household Survey Gemiddeld aandeel huishoudens met problematische schulden: Landelijk Platform Integrale Schuldhulpverlening (2003) – Schuldhulpverlening onder druk Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 110% van groep 1-3
Kosten ziekteverzuim	4,3%	4,7%	4,5%	4,7%	5,0%	Gemiddeld ziekteverzuimpercentage in Nederland over het jaar 2008: CBS Statline Ziekteverzuim groep 1-3: Aanname ziekteverzuim is 0,2 procentpunt hoger dan gemiddeld. Verdeling groep 1, 2 en 3: Aanname groep 1 90% van groep 1-3, groep 2 gemiddeld, groep 3 105% van groep 1-3
Kosten WSNP (samenleving)	n.v.t.	7,6%	7,6%	7,6%	7,6%	Aantal WSNP-trajecten: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers Aantal Afgewezen aanvragen: CBS (2009) Monitor WSNP, 5 ^e meting
Kosten WSNP rechtbank	n.v.t.	7,6%	7,6%	7,6%	7,6%	Aantal WSNP-trajecten: Panteia (2009) Huishoudens in de rode cijfers Aantal afgewezen aanvragen: CBS (2009) Monitor WSNP, 5 ^e meting

Gemeente					
Post	Sanerings effect Groep 0	Sanerings effect Groep 1 t/m 3	Duureffect Groep 1 en 2	Duureffect Groep 3	Bron
Aanmelding en intake	n.v.t.	0	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Informatie en advies (incl. preventie)	+0,50	-0,33	1 t/m 4 jaar ³⁰	1 t/m 4 jaar	Input van gemeenten op het Stimulansz/ Nibud Platform 2011
Crisisinterventie	n.v.t.	-0,25	1 t/m 4 jaar	1 t/m 4 jaar	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Stabilisatie: budgetbeheer	n.v.t.	0	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Post	Sanerings effect Groep 0	Sanerings effect Groep 1 t/m 3	Duureffect Groep 1 en 2	Duureffect Groep 3	Bron
Stabilisatie: beschermingsbewind	n.v.t.	-0,10	1 t/m 4 jaar	1 t/m 4 jaar	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Stabilisatie: budget coaching	n.v.t.	0	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Betalingsregeling en herfinanciering	n.v.t.	-0,75	7 t/m 10 jaar	1 t/m 4 jaar	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Schuldregeling (minnelijke regeling)	n.v.t.	-0,38	7 t/m 10 jaar	1 t/m 4 jaar	Saneringseffect: NVVK. Jaarverslag 2010 (blz. 33)
WSNP-verklaring	n.v.t.	0	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
Nazorg	n.v.t.	0	n.v.t.	n.v.t.	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz
WSNP-traject	n.v.t.	-0,70	7 t/m 10 jaar	1 t/m 4 jaar	Aanname op basis van gesprekken met Stimulansz

Crediteuren				
Post	Sanerings effect Groep 0	Sanerings effect Groep 1 t/m 3	Duur van saneringseffect Groep 0	Bron
Corporaties: preventie	+0,05	n.v.t.	1,5 jaar	Input van gemeenten op het Stimulansz/Nibud Platform 2011 en interview met Energiened
Energiebedrijven: preventie	+0,05	n.v.t.	1,5 jaar	Input van gemeenten op het Stimulansz/Nibud Platform 2011

Effecten

In bovenstaand overzicht tonen we de effecten van de verschillende instrumenten. De waarden in de tabel hebben betrekking op het aandeel per 100 huishoudens waarmee groter of kleiner wordt door inzet van een bepaalde maatregel. Voorbeeld: het saneringseffect voor crisisinterventie in groep 1 t/m 3 is “-0,10”. Dit betekent dat voor iedere 100 huishoudens die crisisinterventie krijgen aangeboden er 10 een stapje op de ladder maken van trede 1, 2 of 3 naar trede 0.

Handleiding tool

Figuur 1: invoeren gemeentecode

Algemeen	
Gemeentecode	123
Gemeentenaam	Hollandstad
Risicogroep (aantal huishoudens)	10.000
Risico in % van alle huishoudens	13%

Bron: APE (2011)

Algemeen

De Exceltool bevat twee tabbladen: (1) een *invulblad* en (2) een *outputblad*. Op het invulblad kan de gebruiker een scenario samenstellen door waarden voor de inzet van SHV instrumenten en preventie in te vullen. Op het outputblad vindt de gebruiker de uitkomsten (kosten en baten naar actor) van het samengestelde scenario.

Het invulblad

Invoeren gemeentecode

Op het invulblad dient alleen informatie te worden ingevoerd in de oranje gemarkeerde cellen. Allereerst voert de gebruiker onder het kopje “algemeen” de gemeentecode in. De gemeentecode kan worden ingevuld in het oranje gemarkeerde veld naast de cel “gemeentecode”. Zie figuur 1.

Na het invoeren van de gemeentecode wordt de gemeentenaam, het aantal huishoudens in de risicogroep en de risicogroep als percentage van alle huishoudens getoond.

Het basisscenario

Onder het kopje “basisscenario” vindt de gebruiker de opbouw van de risicogroep in de gekozen gemeente in het basisscenario. De kolom “aantal huishoudens” toont het aantal huishoudens per trede op de risicoladder. De kolom “% van huishoudens in risicogroep” is het percentage huishoudens per trede in het totaal aantal huishoudens in de risicogroep. Zie figuur 2.

Figuur 2 toont dus dat 2.635 huishoudens in de risicogroep zich bevinden in groep 0 (“0 huishoudens zonder problematische schulden”). Dit zijn dus 26% van alle huishoudens in de risicogroep.

Inzet van instrumenten in basisscenario

Onder de opbouw van de risicogroep vindt de gebruiker per product een overzicht van de inzet in het basisscenario. De percentages in dit overzicht hebben betrekking op het aandeel van een trede op de risicoladder dat een betreffend product krijgt aangeboden. In figuur 3 tonen we dit overzicht voor het

Figuur 2: de opbouw van de risicogroep in het basisscenario

Basisscenario	
Opbouw van risicogroep in gemeente	
0	Geen problematische schulden
1	Lichte problematische schuld
2	Zware problematische schuld
3	Zware structurele problematische schuld
Totaal	

Bron: APE (2011)

product “Aanmelding en intake (incl. plan van aanpak”.

Figuur 3 toont dat in het basisscenario 0% van de huishoudens in groep 0 “Aanmelding en intake” krijgt aangeboden tegenover 12% van de huishoudens in groep 1, 2 en 3.

Het alternatieve scenario

Onder het kopje “scenario 1” kan de gebruiker een alternatief scenario invullen. Dit kan op twee manieren:

1. Het bereik van de gemeentelijke SHV veranderen. Hierdoor verandert de instroom in de gemeentelijke SHV en dus de inzet van *alle* instrumenten;
1. De inzet van afzonderlijke SHV-instrumenten en/of preventie door woningbouwcorporaties en energiebedrijven veranderen.

Het is ook mogelijk om zowel het bereik als de inzet van afzonderlijke instrumenten te veranderen.

Het bereik van de gemeentelijke SHV kan worden aangepast met de schuifbalk onder het kopje “scenario 1”. Zie figuur 4.

De inzet van afzonderlijke SHV-instrumenten kan worden aangepast door dit in de oranje gemarkeerde cellen onder het kopje “pas de inzet van individuele instrumenten aan” in te vullen.

Figuur 4
schuifbalk om bereik van gemeentelijke SHV aan te passen

Figuur 5 toont dat in scenario 1 (het aangepaste scenario) 0% van de huishoudens in groep 0 “Informatie en advies” krijgt aangeboden tegenover 14% van de huishoudens in groep 1 en 20% van de huishoudens in groep 2 en 3. De gebruiker kan de percentages aanpassen in de oranje gemarkeerde cellen.

Opbouw van risicogroep in alternatieve scenario

Onder het kopje “gevolg voor samenstelling risicogroep” wordt de verdeling van de risicogroep na aanpassing van het scenario getoond.

Figuur 6 toont dus dat in scenario 1 2.753 huishoudens in de risicogroep zich bevinden in groep 0 (“0 huishoudens zonder problematische schulden”). Dit zijn dus 27% van alle huishoudens in de risicogroep.

Figuur 3: de inzet van instrumenten in het basisscenario

Inzet van instrumenten in gemeente	
Partij	Gemeente
Organisatie	SHV
Product	Informatie en advies (zonder feitelijke traject)
0 Geen problematische schulden	0%
1 Lichte problematische schul	12%
2 Zware problematische schuld	12%
3 Zware structurele problematische schuld	12%

Bron: APE (2011)

Figuur 5: aanpassen van individuele SHV-instrumenten

Pas de inzet van individuele instrumenten aan	
Partij	Gemeente
Organisatie	SHV
Product	Informatie en advies (zonder feitelijke traject)
0 Geen problematische schulden	0%
1 Lichte problematische schuld	14%
2 Zware problematische schuld	20%
3 Zware structurele problematische schuld	20%

Bron: APE (2011)

Het outputblad

Het outputblad toont de kosten en baten van schuldhulpverlening in de betreffende gemeente. Hierbij is een integraal gedetailleerd overzicht van alle kosten en baten opgenomen.

Figuur 6: de opbouw van de risicogroep in scenario 1 (het aangepaste scenario)

Gevolg voor samenstelling risicogroep		
Risicoladder	Aantal huishouden	% van huishoudens in risicogroep
0 Geen problematische schulden	2.753	27%
1 Lichte problematische schuld	4.876	49%
2 Zware problematische schuld	1.220	12%
3 Zware structurele problematische schuld	1.151	12%
Totaal	10.000	100,0%

Bron: APE (2011)

- 20 Kosten zijn steeds per huishouden per jaar.
- 21 Er is een uurtarief gehanteerd van € 67,50 (tarief van Verker en Vos schuldhelpverlening).
- 22 Preventie houdt in dat er meer en sneller contact wordt opgenomen met klanten die betalingsachterstanden hebben: 14 dagen na overschrijding van de betalingstermijn van de termijnafrekening wordt een nieuwe rekening gestuurd. Vervolgens wordt er 7, 21 en 35 dagen na verstrijken van de nieuwe rekening een herinnering gestuurd. 10 dagen na de laatste herinnering wordt het incassoproces gestart.
- 23 De kosten voor een huisuitzetting zijn gesaldeerd met het gemiddelde bedrag aan misgelopen huur (€ 2.050).
- 24 Dit betreffen het salaris voor de bewindvoerder, de kosten voor budgetbeheer en het beschermingsbewind. Laatstgenoemde kosten worden in beginsel uit de boedel betaald.
- 25 Bepaald op basis van het gemiddeld openstaand bedrag vanwege 'kopen op afbetaling' in de groep huishoudens met een problematische schulden.
- 26 Achterstallige rekeningen bij de afbetaling van leningen/afbetalingsregelingen in de categorieën: huur, elektriciteit, gas of water en ziektekostenverzekeringen. Om dubbeltellingen te voorkomen hebben we de door Panteia gerapporteerde gemiddelde schuld (€ 3.910) gesaldeerd voor de door ons gevonden gemiddelden aan schulden bij energiebedrijven en woningbouwcorporaties.
- 27 De gederfde inkomsten zijn 125% van het wettelijk minimumloon (incl. loonkosten) gesaldeerd met de WWB-uitkering.
- 28 De gederfde inkomsten zijn 125% van het wettelijk minimumloon (incl. loonkosten).
- 29 In ons model heeft 13% van de huishoudens met risicovolle schulden een achterstand op huur/gas/licht. Volgens de GGD (2004) wordt 3% van de huishoudens met huurschulden uitgezet. Dus $13\% * 3\% = 0,39\%$. Dit is consistent met de Aedes cijfers (bedrijfstakinformatie) over alle Nederlandse huishoudens: 2,7 huisuitzettingen per 1000 woningen = 0,27%.
- 30 De huishoudens die een stapje naar groep 0 zetten blijven minimaal 1 en maximaal 4 jaar in groep 0. De duur van het saneringseffect is dus gelijk aan 1 tot 4 jaar. Deze duur is afhankelijk van de inzet van "stabilisatie: budgetbeheer", "stabilisatie: budget coaching" en nazorg. Maximale inzet van laatstgenoemde instrumenten vergroot de duur met 3 jaar.

